

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ A DANÍ

Duplicitní uplatnění slevy na poplatníka jako způsob krácení daně
Duplicate Application of Relief to Taxpayer as Method of Tax Evasion

Student:
Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Bc. Kamila Kempná
Ing. Iveta Ratmanová, Ph.D.

Ostrava 2021

Zadání diplomové práce

Student: **Mgr. Bc. Kamila Kempná**
Studijní program: N0488A050004 Finance a účetnictví
Specializace: S02 Účetnictví a daně
Téma: Duplicitní uplatnění slevy na poplatníka jako způsob krácení daně
Duplicate Application of Relief to Taxpayer as Method of Tax Evasion
Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Charakteristika daně z příjmů fyzických osob a slev na dani z příjmů
3. Daňová optimalizace a problematika daňových úniků
4. Analýza daňových úniků vznikajících několikanásobným uplatněním slev na dani z příjmů fyzických osob jedním poplatníkem
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Seznam doporučené odborné literatury:

ELLIOTT, Barry and Jamie ELLIOTT. *Financial Accounting and Reporting*. 16th ed. Harlow: Pearson, 2013. 877 p. ISBN 978-0-273-77817-2.

KRAJŇÁK, Michal. *Osobní důchodová daň v České republice se zaměřením na příjmy ze závislé činnosti*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2020. 184 s. ISBN 978-80-248-4405-3.

PELC, Vladimír a Petr PELECH. *Daně z příjmů s komentářem 2020*. 18. vyd. Olomouc: ANAG, 2020. 840 s. ISBN 978-80-7554-277-9.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Iveta Ratmanová, Ph.D.**

Datum zadání: 20.11.2020

Datum odevzdání: 23.04.2021

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

doc. Ing. Vojtěch Spáčil, CSc.
děkan fakulty

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 23. 4. 2021

Mgr. Bc. Kamila Kempná

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Charakteristika daně z příjmů fyzických osob a slev na dani z příjmů	8
2.1	Pojem daň a funkce daně.....	8
2.2	Daňový systém a daňová soustava.....	9
2.3	Daň z příjmů fyzických osob	11
2.3.1	Daňový subjekt	11
2.3.2	Předmět daně.....	11
2.3.3	Základ daně.....	13
2.3.4	Sazba daně	13
2.3.5	Výpočet a výběr daně	14
2.4	Slevy na dani z příjmů fyzických osob	17
2.5	Uplatnění slev na dani	18
2.5.1	Uplatnění slev s prohlášením.....	20
2.5.2	Uplatnění slev bez prohlášení	21
2.5.3	Roční zúčtování záloh na dani z příjmů fyzických osob	21
2.6	Výpočet daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti dle § 6 ZDP	22
2.6.1	Pracovní poměr	22
2.6.2	Dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti	23
3	Daňová optimalizace a problematika daňových úniků	26
3.1	Daňová optimalizace	26
3.2	Daňové úniky	28
3.2.1	Příčiny daňových úniků	29
3.2.2	Dělení daňových úniků	31
3.2.3	Dopady daňových úniků	32
3.2.4	Zamezení vzniku daňových úniků a jejich odhalování v ČR	33
3.3	Několikanásobné uplatnění slevy na poplatníka jako daňový únik	34
3.3.1	Další povinnosti zaměstnavatele.....	34
3.3.2	Vícenásobné uplatnění slevy	34
4	Analýza daňových úniků vznikajících několikanásobným uplatněním slev na dani z příjmů fyzických osob jedním poplatníkem	37
4.1	Kombinace pracovního poměru a jedné nebo více dohod konaných mimo pracovní poměr pro měsíční příjmy	37
4.1.1	Pevná výše příjmu z pracovního poměru, variabilní z dohod.....	38
4.1.2	Pevná výše příjmu z dohod, variabilní z pracovního poměru.....	41
4.2	Kombinace pracovního poměru a jedné nebo více dohod konaných mimo pracovní poměr pro roční příjmy	43

4.2.1	Pevná výše příjmu z pracovního poměru, variabilní z dohod.....	44
4.2.2	Pevná výše příjmu z dohod, variabilní z pracovního poměru.....	45
4.3	Kombinace více dohod konaných mimo pracovní poměr pro měsíční příjmy	46
4.4	Kombinace více dohod konaných mimo pracovní poměr pro roční příjmy	49
4.5	Dílčí shrnutí výsledků kvantifikace daňových úniků.....	51
4.6	Analýza citlivosti výše daňových úniků na změny parametrů osobní důchodové daně	52
4.6.1	Změna základu daně	53
4.6.2	Změna sazby daně.....	55
4.6.3	Změna slevy na dani	56
4.7	Dílčí shrnutí výsledků citlivostní analýzy.....	57
4.8	Shrnutí výsledků práce a návrh na zamezení vzniku daňových úniků.....	58
5	Závěr	67
	Seznam použité literatury	69
	Seznam zkratk	72
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Daně jsou běžnou součástí života každého z nás. Příjmy plynoucí státu z daní tvoří významnou položku mezi příjmy veřejných rozpočtů. Z pohledu daňových poplatníků jsou však daně platbou, která snižuje jejich čisté příjmy. Přestože existují legální způsoby, kterými mohou poplatníci snížit svou daňovou povinnost, v některých případech se ve snaze minimalizovat své daňové odvody uchýlí k nelegálním daňovým únikům. A zatímco u některých druhů daňových úniků využívá finanční a celní správa různé mechanismy, aby jim zamezila, existují i takové, k jejichž odhalování mechanismy chybí.

Cílem této diplomové práce je nejprve velmi stručně přiblížit daň z příjmů fyzických osob a problematiku daňových úniků a následně kvantifikovat výši možných daňových úniků na dani z příjmů fyzických osob vznikajících v důsledku vícenásobného uplatnění základní slevy na poplatníka u vybraných typů poplatníků s příjmy ze závislé činnosti.

Druhá kapitola bude věnována problematice daně z příjmů fyzických osob v ČR, vč. slev na dani, o které může poplatník svou daňovou povinnost snížit. Nejprve bude daň z příjmů fyzických osob vymezena v rámci soustavy všech daní vybíraných v ČR, následně bude blíže charakterizována na základě příslušného zákona o daních z příjmů. Dále budou stručně popsány slevy na dani a také možnosti jejich průběžného či dodatečného uplatňování. Nakonec budou charakterizována specifika výpočtu daně z příjmů fyzických osob u jednotlivých typů pracovněprávních vztahů. V rámci této kapitoly bude použita zejména metoda popisná.

Třetí kapitola bude zaměřena na oblast daňové optimalizace, resp. daňových úniků. V rámci této kapitoly budou vysvětleny možné příčiny vzniku daňových úniků, jejich dopady nebo způsoby, jak jim zabránit, využívané v ČR. Nakonec bude pozornost věnována daňovým únikům vznikajícím v důsledku několikanásobného uplatnění slev na dani z příjmů fyzických osob z hlediska příčin jejich vzniku. Popsán bude také způsob, jakým vznikají. Převažující zde bude metoda popisná.

Ve čtvrté kapitole pak budou tyto daňové úniky kvantifikovány pro modelové typy poplatníků, a to za pomoci komparace poplatníků, kteří při uplatňování slev na dani postupují v souladu se zákonem o daních z příjmů a poplatníků, kteří v souladu s legislativou nepostupují. Ve druhé části kapitoly pak bude provedena analýza citlivosti výše daňových úniků u vybraného typu poplatníků na změny parametrů osobní důchodové daně. Použity budou metody analýza, komparace, modelace a kvantifikace.

2 Charakteristika daně z příjmů fyzických osob a slev na dani z příjmů

V této kapitole bude teoreticky nastíněna problematika daní z příjmů se zaměřením na daň z příjmů fyzických osob a možné slevy na dani, kterými může poplatník snížit svou daňovou povinnost. Využita přitom bude zejména metoda deskripce, a to při popisu jednotlivých slev na dani, možností uplatnění těchto slev, zdaňování jednotlivých druhů příjmů apod.

Nejvýznamnějším zdrojem, ze kterého bude v rámci této kapitoly vycházeno, je zejména zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Dalšími pak budou např. Kubátová (2018) nebo Šubrt, Lieblová, Příhodová (2021).

2.1 Pojem daň a funkce daně

Daně jsou jedním z příjmů veřejných rozpočtů, jsou největším příjmem státního rozpočtu, na němž se podílí asi z 85 %, ale jsou také součástí rozpočtů municipálních. (Ministerstvo financí) Pojem daň lze definovat jako: „*povinnou, nenávratnou, zákonem určenou platbu do veřejného rozpočtu.*“ (Kubátová, 2015, s. 15). Jedná se přitom o platbu neúčelovou, jelikož poplatník neví, na co bude jeho daňová platba použita, a neekvivalentní, neboť poplatník nezískává veřejné statky v závislosti na výši odvedené daně, naopak někdy daně bývají stanovovány tak, aby osoby s vyššími příjmy zaplatily vyšší daň, avšak bez jakýchkoliv výhod vyplývajících z těchto odvodů. Daňové platby se přitom pravidelně opakují v určitých časových intervalech, nejčastěji ročních, čtvrtletních nebo měsíčních (Kubátová, 2018).

Konkrétní daně a jejich správa je zakotvena v české legislativě v podobě zákonů, neexistuje však žádná obecně užívaná definice daně. S pojmem daň se však lze setkat v některých konkrétních právních předpisech, které vymezují obsah tohoto pojmu pro své účely. Tak např. v § 2 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „daňový řád“), je daň charakterizována následovně: „*Daní se pro účely tohoto zákona rozumí*

- a) *peněžité plnění, které zákon označuje jako daň, clo nebo poplatek,*
- b) *peněžité plnění, pokud zákon stanoví, že se při jeho správě postupuje podle tohoto zákona,*
- c) *peněžité plnění v rámci dělené správy.*“

Daně však nejsou vybírány pouze k naplnění veřejných rozpočtů. V každé ekonomice mají hned několik funkcí; jako ty základní bývají v literatuře zpravidla uváděny: funkce alokační, funkce redistribuční, funkce stimulační, funkce stabilizační a funkce fiskální.

Základem funkce alokační je poskytování jakýchsi výhod ekonomickým subjektům. Stát přitom může subjekty podporovat buď přímo, např. vyplacením dotace nebo nepřímo, tj. možností snížit odváděnou daň o různé částky.

Funkce redistribuční představuje přerozdělování důchodů ve společnosti. Prostřednictvím daní jsou vybrány prostředky od bohatších, a ty jsou následně přiděleny chudším ve formě transferů. Předpokladem přitom je, že lidé s vyššími příjmy zaplatí na daních více než nízkopříjmové skupiny obyvatel.

Stimulační funkce daní vychází z předpokladu, že se každý ekonomický subjekt snaží zaplatit na daních co nejméně. Stát pak může např. pomocí daňových úlev nebo naopak vystavením vyššímu zdanění korigovat činnost subjektu.

S funkcí stimulační je spojena i funkce stabilizační, podle níž mají daně v ekonomice zmírňovat cyklické výkyvy. V období růstu by měly odčerpávat větší část důchodů ekonomických subjektů, v dobách poklesu pak naopak menší část důchodu. Platnost této teorie v praxi je však předmětem sporů řady ekonomů.

Fiskální funkce spočívá v získávání prostředků do veřejných rozpočtů a jejich následném použití na financování veřejných výdajů (Vančurová, Láchová, 2020).

2.2 Daňový systém a daňová soustava

V souvislosti se všemi daněmi v konkrétním státě, jejich vzájemným propojením apod. se lze setkat s pojmy daňový systém a daňová soustava. Jedná se přitom o pojmy velmi blízké, rozdíl je v šíři jejich pojetí. Daňová soustava je charakterizována jako soubor veškerých daní vybíraných na území daného státu. Ještě širším pojmem je pak daňový systém, kterým je chápán soubor všech daní v ekonomice, veškeré vazby mezi nimi, ale např. i instituce podílející se na správě daní, jejich výběru, vyměřování atd.¹ (Hrubá Smržová, Mrkývka, Tomažič, 2009).

¹ Mezi tyto instituce patří zejména finanční správa (Generální finanční ředitelství, Odvolací finanční ředitelství, Specializovaný finanční úřad a finanční úřady) a také celní správa.

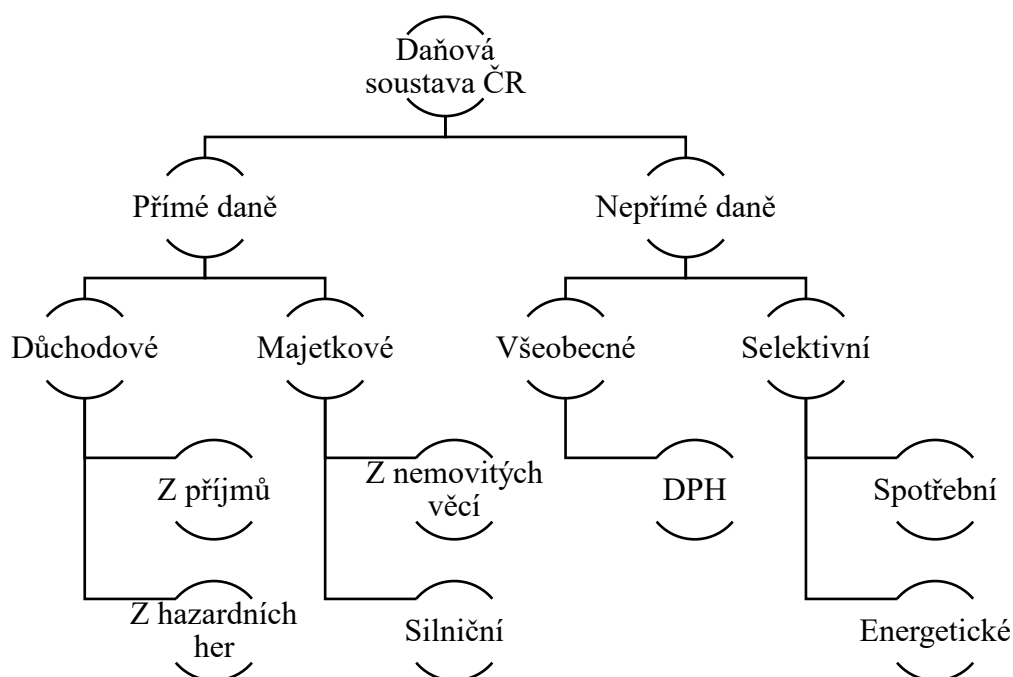
Daně lze rozlišovat a třídit na základě různých hledisek. Jednou ze základních a nejčastěji používaných klasifikací daní je jejich členění podle vazby na důchod konkrétního poplatníka. V takovém případě se jedná o rozdělení daní na přímé a nepřímé.

Přímé daně mají vazbu na poplatníkův důchod, resp. majetek a závisí na jejich výši. Řadí se mezi ně např. daň z příjmů fyzických osob (dále jen „DPFO“), daň z příjmů právnických osob a daň z nemovitých věcí.

Naopak daně nepřímé jsou součástí cen zboží a služeb, které jsou poplatníkem nakupovány, nezohledňují tedy nijak jeho důchodové nebo majetkové poměry. Do této skupiny spadají zejména DPH a daně spotřební a energetické (Kubátová, 2018).

Stejně jako v české legislativě neexistuje obecně platná definice daně, nenachází se zde ani vymezení daňové soustavy² ČR. Rozdělení daní v rámci daňové soustavy ČR je graficky zobrazeno na schématu 2.1.

Schéma 2.1 Daňová soustava ČR

Zdroj: Vančurová, Láchová, 2020. Vlastní zpracování, upraveno pro rok 2021.

V některých zdrojích je možné setkat se také s přístupem, že odvody na sociální a zdravotní pojištění jsou ve své podstatě rovněž daní, pro účely této práce však bude

² Mezi lety 1992 – 2003 vycházela daňová soustava ČSFR, resp. ČR ze zákona č. 212/1992 Sb., o soustavě daní.

k vymezení daňové soustavy ČR počítáno pouze s daněmi výše uvedenými, tedy bez těchto odvodů.

Stejně tak další platby (označované zpravidla jako poplatky) odpovídají svou podstatou definici daní (jedná se např. o poplatky ze psů, poplatky za odpad, koncesionářské poplatky apod.), ani ty však nebudou zohledňovány v rámci daňové soustavy pro účely této práce.

2.3 Daň z příjmů fyzických osob

Daně z příjmů jsou řazeny mezi přímé daně důchodové. Jejich výše se tudíž přímo odvíjí od příjmů poplatníků, jak vyplývá již z jejich samotného názvu. Mezi daně z příjmů jsou řazeny daň z příjmů právnických osob a DPFO odváděná z příjmů zaměstnanců, osob samostatně výdělečně činných a dalších fyzických osob. Zdaňování příjmů fyzických i právnických osob v ČR je upraveno zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZDP“). Dále v této práci bude pozornost blíže věnována právě DPFO.

2.3.1 Daňový subjekt

Pod pojmem daňový subjekt je chápán jednak poplatník daně, ale také její plátce. V případě DPFO je poplatníkem ta fyzická osoba, jejíž příjmy podléhají dani. Podle ZDP jsou poplatníci daně dále rozdělení na daňové rezidenty a daňové nerezidenty³, a to na základě toho, kde své příjmy zdaňují, zda v ČR nebo v zahraničí.

Plátcem daně je pak ta osoba, která daň poplatníkovi vypočte, srazí a následně ji odvede správci daně. Plátcem se tak stávají jak zaměstnavatelé, tak i další subjekty (např. banky v případě úroků z vkladů). V případě OSVČ může však být plátcem daně i samotný daňový poplatník, který podává daňové tvrzení a odvádí daň příslušnému správci daně (Radvan, 2015).

2.3.2 Předmět daně

Předmětem daně se rozumí skutečnost, která podléhá zdanění. Nejčastěji se jedná o důchody, majetek nebo spotřebu určitých statků.

³ Podle § 2 ZDP jsou poplatníci daňovými rezidenty ČR, pokud zde mají bydliště nebo se zde obvykle zdržují.

Podle ZDP jsou předmětem DPFO:

- příjmy ze závislé činnosti podle § 6 ZDP,
- příjmy ze samostatné činnosti podle § 7 ZDP,
- příjmy z kapitálového majetku podle § 8 ZDP,
- příjmy z nájmu podle § 9 ZDP,
- ostatní příjmy podle § 10 ZDP.

Existuje však i celá řada příjmů, které plynou fyzickým osobám, avšak nejsou předmětem DPFO nebo jsou od ní osvobozeny. Předmětem daně tak nejsou až na výjimky úvěry a zápůjčky, příjmy z vypořádání společného jmění manželů, příjmy z vypořádání spoluvlastnictví atd.

Mezi příjmy osvobozené od DPFO pak patří např. příjmy z prodeje nemovitých věcí, u kterých doba mezi nabytím a prodejem přesáhla 5 let, stipendia, dotace nebo státní příspěvky u stavebního spoření.

Příjmy ze závislé činnosti

Příjmy podléhajícími zdanění podle § 6 ZDP jsou zejména veškeré pravidelné i jednorázové příjmy z pracovněprávních poměrů, tedy z hlavního i vedlejších pracovních poměrů, a také z dohod konaných mimo pracovní poměr, tj. dohod o provedení práce a dohod o pracovní činnosti.

Dále zde spadají příjmy ze služebního poměru (příjmy policistů, vojáků apod.) nebo členského poměru, příjmy z funkčního požitku, příjmy za práci člena družstva, společníka společnosti s ručením omezeným, komanditisty komanditní společnosti, odměny likvidátorů a další (Vančurová, 2017).

I v této oblasti ovšem zákon vymezuje celou řadu příjmů, které nejsou předmětem daně. Zpravidla se jedná o příjmy, které jsou zaměstnancům poskytovány v souvislosti s výkonem práce, jedná se např. o náhrady cestovních výdajů; hodnotu osobních ochranných prostředků, pracovních oděvů, mycích a dezinfekčních prostředků; hodnotu stravování a nealkoholických nápojů poskytovaných zaměstnavatelem na pracovišti; náhrady za opotřebení vlastního nářadí; příspěvek zaměstnavatele na penzijní připojištění a soukromé životní pojištění do výše 50 000 Kč ročně.

V případě zdaňování příjmů ze závislé činnosti jsou poplatník a plátce dvě odlišné osoby. Poplatníkem DPFO ze závislé činnosti je fyzická osoba, které v daném zdaňovacím období plynou příjmy vymezené v § 6 odst. 1 ZDP. V rámci ZDP je pak

poplatník označován jako „zaměstnanec“. Plátcem daně je fyzická nebo právnická osoba, která daň z příjmů svého zaměstnance vypočítá, srazí a odvede správci daně, v ZDP je označována jako „zaměstnavatel“.

Pro stanovení základu daně při výpočtu DPFO ze závislé činnosti se od 1. 1. 2021 již nepřihlíží k příjmům zaměstnance zvýšeným o zákonné pojistné⁴ placené zaměstnavatelem („superhrubé“ mzdě), jako tomu bylo do tohoto data. Zaměstnavatel sice pojistné za své zaměstnance odvádí i nadále, do základu daně zaměstnance se však již jejich hodnota nezapočítává. Základem daně jsou tak nově pouze příjmy zaměstnance.

Při samotném výpočtu daňové povinnosti fyzických osob jsou od základu daně odečteny nezdánitelné části základu daně, odčitatelné položky a výsledná částka je zaokrouhlena na celé stovky dolů (§ 16 ZDP). Následně je základ daně vynásoben příslušnou sazbou daně, výsledkem je pak hodnota daňové povinnosti (zaokrouhlená na celé koruny nahoru dle § 146 daňového řádu), kterou lze dále snížit o slevy na dani.

2.3.3 Základ daně

Obecně lze konstatovat, že základem daně je hodnota, o kterou příjmy poplatníka převyšují jeho výdaje. Při stanovení výše daňové povinnosti DPFO je pak základ daně stanoven jako součet dílčích základů daně z jednotlivých činností⁵.

Poplatník má však možnost snížit svůj základ daně o NČZD a položky odčitatelné od základu daně⁶. Mezi NČZD patří dary, úroky z úvěru ze stavebního spoření, zaplacené pojistné na soukromé životní pojištění, členské příspěvky odborové organizaci atd. Odčitatelnými položkami pak jsou např. ztráta z minulých let, výdaje na podporu výzkumu a vývoje nebo výdaje na odborné vzdělávání (Radvan, 2015).

2.3.4 Sazba daně

Aktuální sazba DPFO je v ČR 15 %, resp. 23 % u osob s příjmy převyšujícími 48násobek průměrné mzdy⁷. Znamená to, že příjmy fyzických osob, které nepřesáhnou 48násobek průměrné mzdy pro příslušné období, budou zdaňovány 15% sazbou daně.

⁴ Jako „zákonné pojistné“ je označováno pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění.

⁵ Jedná se o činnosti fyzických osob podle §§ 6 - 10 ZDP.

⁶ Položky odčitatelné od základu daně se vztahují pouze na OSVČ, osoby s příjmy plynoucími z činnosti podle § 6 ZDP je uplatnit nemohou.

⁷ 48násobku průměrné mzdy v roce 2021 odpovídá částka 1 701 168 Kč ročně, resp. 141 764 Kč měsíčně.

Příjmy, které však tuto hranici překročí, budou podléhat zdanění vyššímu (nahrazuje dřívější tzv. solidární zvýšení daně), a to 23 % základu daně.

V důsledku možných odpočtů (např. ve formě slev na dani) sazba daně v dané ekonomice nemusí vždy odpovídat reálnému zdanění. K vyčíslení skutečné míry zdanění příjmů bývá využívána tzv. efektivní sazba daně. Jedná se o ukazatel vyjadřující, jakou sazbou daně by byly hrubé příjmy zdaněny, aby bylo dosaženo konkrétní výše daňové povinnosti (po veškerých úpravách, v příkladech uváděných v této práci po odečtení slev na dani).

Její výpočet však není vždy jednotný, v některých je totiž zohledňována pouze odvedená daň, v jiných je to daň vč. pojistného odváděného zaměstnancem, v dalších výpočtech je pak počítáno i s pojistným odváděným zaměstnavatelem.

Pro účely této práce bude využit obecný vzorec ve formě:

$$ETR = \frac{D}{HP}, \quad (2.1.)$$

kde *ETR* je efektivní sazba daně, *D* je odvedená daň a *HP* je hrubý příjem poplatníka.

2.3.5 Výpočet a výběr daně

Do výpočtu DPFO vstupují všechny druhy příjmů fyzických osob podle ZDP, na základě kterých jsou stanoveny dílčí základy daně z jednotlivých činností:

Součet dílčích základů daně pak představuje celkový základ daně, který je dále snížen o NČZD a položky odčitatelné od základu daně (odpočty) dle § 34 ZDP. Tím vzniká upravený základ daně, který je zaokrouhlen na celé stovky dolů. Násobením zaokrouhleného základu daně daňovou sazbou je vypočítána daň, kterou je dále možné snížit o slevy na dani a daňové zvýhodnění. Po odečtení těchto položek je pak stanovena konečná daňová povinnost nebo daňový bonus konkrétního poplatníka. Po odečtení zaplacených záloh na dani je vyčíslen daňový nedoplatek nebo daňový přeplatek, který poplatníkovi za dané zdaňovací období vzniknul. Schematické zobrazení výpočtu DPFO je obsaženo v příloze 1 této práce.

Z hlediska výběru daně existuje několik možností, jak mohou být správci daně odváděny. Způsoby výběru daně přitom závisí zejména na výši daňové povinnosti poplatníka a jeho schopnosti daň zaplatit. U DPFO se jedná o následující způsoby výběru daně:

- jednorázově,
- pomocí záloh,

- na základě splátek,
- formou srážky daně,
- zálohou u zdroje (Pelech, Rindová, 2019).

Pokud poslední známá daňová povinnost poplatníka nepřevýšila 30 000 Kč nebo příjmy ze závislé činnosti podle § 6 ZDP tvořily více než polovinu základu daně, poplatník odvádí daň jednorázově po skončení příslušného zdaňovacího období, bez toho, aniž by mu vznikala povinnost v průběhu následujícího zdaňovacího období platit zálohy na DPFO dle § 38a ZDP.

Zálohově je DPFO odváděna, pokud platba proběhne ještě před vyměřením daně pro dané zdaňovací období. V případě, že poslední známá daňová povinnost poplatníka přesáhla 30 000 Kč, ale zároveň byla nižší než 150 000 Kč a příjmy dle § 6 ZDP se na tomto základu daně podílely v poměru menším než 15 %, odvádí poplatník zálohy pololetně, a to ve výši 40 % poslední známé daňové povinnosti.

Pokud poslední známá daňová povinnost poplatníka přesáhla 150 000 Kč a příjmy dle § 6 ZDP se na základu daně podílely v poměru menším než 15 %, zálohy jsou stanoveny jako čtvrtletní a jejich výše je určena jako 25 % poslední známé daňové povinnosti. Jsou-li příjmy dle § 6 ZDP vyšší než 15 % z celkového základu daně a nižší než 50 %, jsou zálohy v poloviční výši.

Po skončení zdaňovacího období pak poplatník vypočítá skutečnou daňovou povinnost a v rámci daňového tvrzení zohlední zálohy zaplacené v průběhu zdaňovacího období, zpravidla vzniká přeplatek na dani (pokud jsou zálohy vyšší než skutečná daňová povinnost) nebo nedoplatek daně (pokud je vypočtená daň vyšší než zaplacené zálohy).

Potřebuje-li poplatník ze závažných důvodů platbu daně odložit či rozložit na splátky, může o to požádat místně příslušného správce daně. Ten v případech stanovených v § 156 daňového řádu může povolit posečkání úhrady daně nebo její rozložení na splátky.

Srážkové dani podléhají příjmy zdaněné zvláštní sazbou daně, kdy daň vypočítá, vybere od poplatníka a správci daně odvede plátce.

Posledním ze způsobů výběru daně je výběr zálohou u zdroje. V tomto případě se typicky jedná o odvody daně z příjmů ze závislé činnosti podle § 6 ZDP. Plátce daně (zaměstnavatel) každý měsíc vypočítá zálohy na DPFO za své zaměstnance, srazí jim je ze mzdy a odvede místně příslušnému správci daně. Následně po skončení zdaňovacího období může zaměstnanec požádat zaměstnavatele o provedení ročního zúčtování záloh,

v rámci něhož může uplatnit některé výše zmiňované slevy na dani a NČZD. Stejně tak může sám zaměstnanec podat daňové tvrzení k DPFO a uplatnit tyto položky.

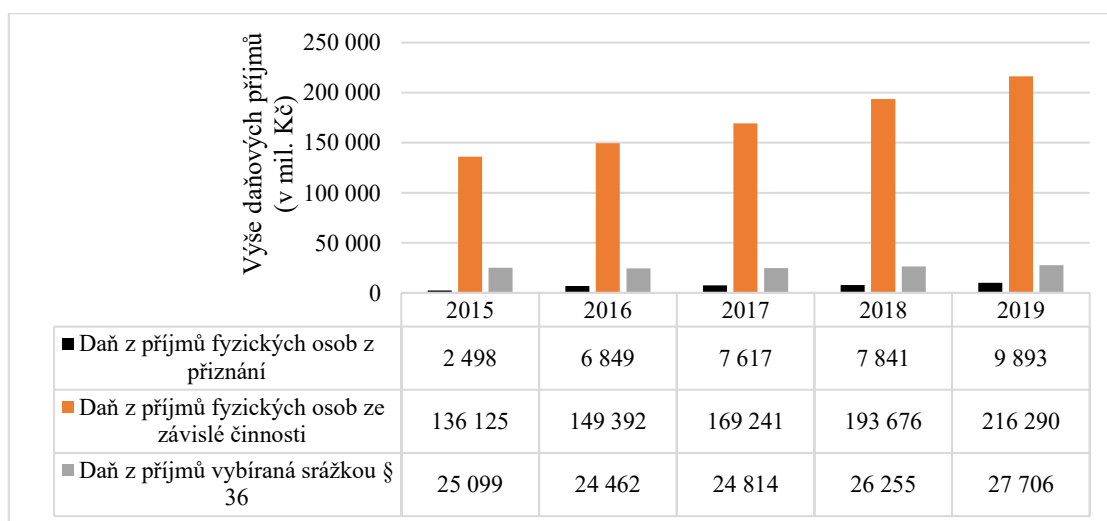
Právě daně z příjmů bývají nejčastěji klasifikovány z hlediska způsobu jejich výběru a odvodu do příslušných rozpočtů, a to na:

- daně na základě daňového přiznání,
- daně vybírané srážkou u zdroje příjmů (Široký, 2015).

Typickým zástupcem daně odváděné na základě daňového přiznání je DPFO u OSVČ nebo v případě, kdy daňové přiznání podává zaměstnanec, kterému zaměstnavatel neprovedl roční zúčtování záloh na daň (např. při zaměstnání u více zaměstnavatelů), a také daň z příjmů právnických osob. V tomto případě poplatník sám vypočítá daň a tu následně odvede nebo požádá o její vratku místně příslušného správce daně. Srážkou u zdroje příjmů je vybírána DPFO, a to u pracovních poměrů, kdy zaměstnavatel odvádí státu zálohovou nebo srážkovou daň z příjmů za své zaměstnance. Srážkové dani pak podléhají i další příjmy blíže specifikované v § 36 ZDP (jedná se např. o úroky z bankovních vkladů).

Na internetových stránkách Finanční správy je pak DPFO členěna ještě detailněji, a to na daně vybrané na základě daňového přiznání, srážkou a daň ze závislé činnosti. Poměrné rozdělení DPFO vybraných v ČR v období let 2015 – 2019 ilustruje následující graf 2.1, z něhož je patrné, že právě daň z příjmů ze závislé činnosti tvoří největší podíl DPFO, který několikanásobně převyšuje daň vybranou na základě daňového přiznání nebo srážkou podle § 36 ZDP.

Graf 2.1 DPFO vybraná v ČR v letech 2015 – 2019 (v mil. Kč)

Zdroj: Finanční správa. Vlastní zpracování.

2.4 Slevy na dani z příjmů fyzických osob

Každý poplatník DPFO, který splňuje zákonem stanovené podmínky, má možnost snížit svou daňovou povinnost o slevy na dani.

Poplatník, kterému plynou příjmy podle § 6 ZDP může od základu daně odečíst nezdanitelné části základu daně a od již vypočtené daně může dále odečíst slevy na dani podle § 35ba ZDP. Slevy na dani pro poplatníky DPFO s příjmy podle § 6 ZDP jsou základní sleva na poplatníka, sleva na manžela, základní sleva na invaliditu, rozšířená sleva na invaliditu, sleva na držitele ZTP/P, sleva na studenta, sleva za umístění dítěte a daňové zvýhodnění na vyživované dítě podle § 35c ZDP.

Tyto slevy vyjadřují jakési nezdanitelné minimum z příjmů fyzických osob, které vychází ze samotné existence poplatníka, osob, které s ním žijí ve společné domácnosti a má vůči nim vyživovací povinnost nebo z určitého sociálního postavení a zdravotního znevýhodnění. Výše slev jsou stejné pro všechny poplatníky bez ohledu na výši jejich příjmů (Krajňák, 2020).

Základní slevu na poplatníka lze uplatnit v celkové výši 27 840 Kč ročně, a to bez ohledu na to, zda poplatník pracoval po dobu celého zdaňovacího období nebo pouze po nějakou jeho část. Již samotný název daňové úlevy obsahuje označení „základní sleva“, mohou ji uplatnit všichni poplatníci daně bez rozdílu, tedy i pracující starobní důchodci, studenti apod. Jedná se také o jedinou slevu na dani, u které není potřeba prokazovat, že má poplatník nárok ji uplatnit, neboť toto právo není ničím podmíněné.

Základní sleva na poplatníka plní roli jakéhosi sociálního aspektu DPFO. Jejím cílem je zajistit určitý nezdanitelný důchod, který bude stejný pro všechny poplatníky bez ohledu na jejich celkové příjmy, zdravotní nebo rodinný stav.

Slevu na manžela může poplatník využít v případě, že manžel žijící s ním ve společné domácnosti nedosáhne za zdaňovací období příjmů ve výši 68 000 Kč a více (do této částky nejsou zahrnuty některé druhy příjmů, např. dávky státní sociální podpory, dávky osobám se zdravotním postižením nebo dávky pomoci v hmotné nouzi). V takovém případě může poplatník při ročním zúčtování uplatnit slevu na DPFO ve výši 24 840 Kč, resp. dvojnásobnou v případě, že manžel je držitelem průkazu ZTP/P.

Pokud poplatník pobírá invalidní důchod pro invaliditu prvního nebo druhého stupně, může svou daňovou povinnosti snížit o slevu na invaliditu ve výši 2 520 Kč ročně. Pokud pobírá invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, jedná se o rozšířenou slevu na invaliditu, její výše je pak 5 040 Kč ročně. V případě, že je poplatníkovi přiznán nárok na průkaz ZTP/P, činí jeho sleva na dani 16 140 Kč.

Fyzická osoba, která se soustavně připravuje na své budoucí povolání, může uplatnit také slevu na studenta v měsíční výši 335 Kč nebo v souhrnné roční výši 4 020 Kč, a to až do měsíce, v němž dovrší 26 let věku včetně. Studuje-li tato osoba v doktorském studijním programu, zvyšuje se tato věková hranice na 28 let.

Na dítě, které navštěvuje předškolní zařízení, může jeden z rodičů uplatnit slevu na dani za umístění dítěte. Další podmínkou je to, že dítě žije s rodičem ve společné domácnosti. Výše této slevy se pak odvíjí od skutečných výdajů vynaložených na umístění dítěte v předškolním zařízení, její maximální roční výše je však shodná s výší minimální mzdy pro příslušný rok, v r. 2021 tedy činí nejvýše 15 200 Kč. Tzv. „školkovné“ lze přitom uplatnit i na více dětí, a to do uvedené maximální výše na každé z dětí. Uplatnění této slevy navíc nikterak neovlivňuje možnost uplatnit daňové zvýhodnění na vyživované dítě, rodiče dětí předškolního věku tak mohou souběžně uplatňovat obě částky snižující daňovou povinnost.

Daňové zvýhodnění na vyživované dítě lze uplatnit na nezletilé dítě nebo dítě zletilé ve věku do 26 let, které se soustavně připravuje na budoucí povolání nebo se připravovat na budoucí povolání nemůže nebo nemůže vykonávat zaměstnání ze zdravotních důvodů a žije s poplatníkem ve společné domácnosti. Zvýhodnění smí uplatnit pouze jeden z rodičů dítěte.

Roční výše zvýhodnění je 15 204 Kč na první dítě, 19 404 Kč na druhé dítě a 24 204 Kč na třetí a každé další dítě. V případě, že je dítě držitelem průkazu ZTP/P, výše zvýhodnění se zdvojnásobuje.

Daňové zvýhodnění na vyživované dítě je navíc jedinou slevou, která může přejít do formy daňového bonusu, resp. může mít formu slevy na dani, daňového bonusu nebo slevy na dani a daňového bonusu. V případě, že daňová povinnost poplatníka je vyšší než možná sleva na dani, uplatní si zvýhodnění na dítě ve formě slevy na dani, sníží tedy svou daňovou povinnost. Je-li daňová povinnost poplatníka nižší než možná sleva na dani z titulu vyživovaného dítěte, je poplatníkovi vyplacen daňový bonus ve výši rozdílu mezi vypočtenou daní a výší daňového zvýhodnění. Nejnižší možný vyplacený bonus je 100 Kč, maximální limit byl od roku 2021 zrušen (Šubrt, Lieblová, Příhodová, 2021).

2.5 Uplatnění slev na dani

Uplatnění nezdanitelných částí ze základu DPFO ze závislé činnosti, slev na dani a daňového zvýhodnění je upraveno v § 38k ZDP. Dále bude pozornost věnována pouze slevám na dani. Poplatník je může uplatňovat buď v rámci ročního zúčtování DPFO

po skončení zdaňovacího období (daného kalendářního roku) nebo každý měsíc již v průběhu zdaňovacího období ve výši 1/12 roční slevy (s výjimkou slevy na manžela a umístění dítěte).

Pokud se rozhodne pro měsíční uplatnění slev na dani, musí plátcí daně prokázat nárok na uplatnění těchto slev nejpozději do konce měsíce, ve kterém je hodlá uplatnit. Platí přitom, že aby mohl slevu na dani uplatnit za konkrétní měsíc, musí rozhodné skutečnosti pro poskytnutí této slevy platit již od prvního dne měsíce. Výjimku tvoří daňové zvýhodnění na dítě, které lze uplatnit již za měsíc, v němž se dítě narodilo nebo již v měsíci, ve kterém začalo soustavnou přípravu na budoucí povolání (studium). Tato výjimka se vztahuje pouze na daňové zvýhodnění na vyživované dítě, nikoliv na slevu na dani na studenta.

Podle § 38k odst. 4 ZDP má poplatník možnost uplatnit nárok na slevu, resp. zvýhodnění měsíčně, již při výpočtu a odvodu záloh na daň zaměstnavatelem. V takovém případě musí učinit „Prohlášení poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti“ (dále jen „prohlášení“) a prokázat nárok na uplatnění jednotlivých slev.

Podle § 38k odst. 3 a 6 ZDP může poplatník učinit prohlášení (dále bude používána i varianta „podepsat prohlášení“) na stejné období pouze u jednoho plátce: *„Pobírá-li poplatník za stejný kalendářní měsíc mzdu současně nebo postupně od více plátců daně, přihlédne k měsíční slevě na dani podle § 35ba ZDP a k měsíčnímu daňovému zvýhodnění pouze jeden plátce daně, u kterého uplatní poplatník nárok podle odstavce 1, a učiní prohlášení podle odstavce 4.“*

Existují tedy dvě možnosti, jak může zaměstnanec uplatnit slevy na dani a daňový bonus. Pokud zaměstnavateli předloží vyplněné a podepsané prohlášení, budou mu slevy uplatňovány průběžně, každý měsíc vždy ve výši 1/12 roční slevy na dani. V případě, že zaměstnanec prohlášení neučiní, může po skončení roku u svého zaměstnavatele požádat o roční zúčtování záloh na DPFO nebo může sám podat daňové tvrzení k DPFO. V rámci těchto dvou způsobů může slevy na dani uplatnit dodatečně, pokud nárok na slevu prokáže předepsaným způsobem. Stejně tak v případech, kdy byl zaměstnán pouze po určitou část roku nebo pokud v některém období dosahoval výrazně nižších příjmů, může dodatečně uplatnit slevu na poplatníka v plné roční výši, a to bez ohledu na to, zda byl zaměstnán po celý rok nebo pouze po jeho část.

2.5.1 Uplatnění slev s prohlášením

Pokud se zaměstnanec rozhodne uplatňovat slevy na dani průběžně, musí zaměstnavateli předložit prohlášení (viz příloha 2a). Slevu na poplatníka si může uplatnit každý poplatník, který prohlášení předloží, u ostatních slev pak musí doložit další dokumenty (např. potvrzení o vyplácení invalidního důchodu nebo potvrzení o studiu) osvědčující jeho nárok na uplatnění slevy na dani.

Prohlášení je nutné předložit do

- 30 dnů od nástupu do pracovního poměru,
- do 15. 2. každý rok.

Veškeré změny, které nastaly v průběhu roku, se do prohlášení zaevidují:

- do konce kalendářního měsíce, ve kterém změna nastala,
- do 30 dnů od narození dítěte.

Slevy lze uplatňovat od měsíce následujícího po měsíci, ve kterém došlo k rozhodné skutečnosti s výjimkou daňového zvýhodnění na vyživované dítě (lze uplatnit už za měsíc, kdy se dítě narodilo nebo od začátku jeho přípravy na budoucí povolání).

Daňová povinnost poplatníka po odečtení slev na dani bez přihlídnutí k daňovému zvýhodnění na vyživované dítě nemůže být záporná, nejnižší možná hodnota je nulová. Pouze v případě, kdy zaměstnanec uplatňuje daňové zvýhodnění na dítě, může hodnota jeho daňové povinnosti být záporná, a je mu vyplacen tzv. daňový bonus (Pelech, Rindová, 2020).

Prohlášení může poplatník ve stejném období učinit pouze u jednoho zaměstnavatele. Pokud je zaměstnán u více zaměstnavatelů současně, může si sám vybrat, u kterého z nich učiní prohlášení. Dle § 38 ZDP nesmí uplatňovat slevy na dani u dvou či více zaměstnavatelů souběžně, a to ani v případě, že u nich pobírá příjmy natolik nízké, že by jeho celková daňová povinnost u všech zaměstnavatelů byla nižší než výše slevy. Aby však o určitou část slevy na dani nepřišel, může po skončení roku podat daňové tvrzení a slevy uplatnit z celkových příjmů dosažených od všech zaměstnavatelů.

Pokud však zaměstnanec ukončí pracovní poměr u jednoho zaměstnavatele a v následující části roku pracuje pro jiného zaměstnavatele, může prohlášení postupně učinit u obou z nich.

2.5.2 Uplatnění slev bez prohlášení

V případě, že zaměstnanec nestihne učinit prohlášení ve stanovených lhůtách nebo jej zaměstnavateli nepředloží vůbec, neznamená to, že slevy na dani nebude moct uplatnit. Veškeré slevy na dani může uplatnit ještě dodatečně v rámci ročního zúčtování záloh (některé slevy je možné uplatnit pouze tímto způsobem – slevu na manžela a slevu na umístění dítěte). Při ročním zúčtování pak musí zaměstnanec dodatečně učinit toto prohlášení a doložit a prokázat nárok na uplatnění slev na dani.

2.5.3 Roční zúčtování záloh na dani z příjmů fyzických osob

Roční zúčtování záloh na dani provádí zaměstnavatel na základě žádosti zaměstnance podané nejpozději do 15. 2. roku následujícího po tom, za který je toto zúčtování prováděno. O provedení ročního zúčtování záloh může svého zaměstnavatele požádat každý zaměstnanec, s výjimkou těch, kterým kromě příjmů ze závislé činnosti podle § 6 ZDP plynou i jiné příjmy fyzických osob podle ZDP přesahující 6 000 Kč.

Jedná se však pouze o možnost poplatníka, nikoliv o povinnost, ačkoliv řadě zaměstnanců se tento postup vyplatí. Především pokud chce zaměstnanec uplatnit některé NČZD nebo slevy na manžela či na umístění dítěte, které nelze uplatňovat průběžně, ale až dodatečně po skončení roku.

Pokud zaměstnanec pracoval pro více zaměstnavatelů, avšak ne souběžně, ale postupně nejprve u jednoho a poté u jiného, může zažádat o roční zúčtování záloh svého posledního zaměstnavatele, který provede zúčtování zaměstnanci za celý rok, tedy i za období, kdy u něj ještě nebyl zaměstnán. Zaměstnanec mu však musí doložit „Potvrzení (předchozího) zaměstnavatele o zdanitelných příjmech ze závislé činnosti, o sražených zálohách na daň a daňovém zvýhodnění“ – viz příloha 2c (Pelech, Rindová, 2019).

Druhou z možností, jak zúčtovat zálohy zaplacené v průběhu roku je prostřednictvím daňového tvrzení, které zaměstnanec může sám vyplnit a odevzdat správci daně, tj. místně příslušnému finančnímu úřadu (územnímu pracovišti). Takto postupují zaměstnanci, kteří byli v průběhu roku souběžně zaměstnaní u více zaměstnavatelů. Rovněž k daňovému přiznání přikládají „Potvrzení zaměstnavatele (resp. zaměstnavatelů) o zdanitelných příjmech ze závislé činnosti, o sražených zálohách na daň a daňovém zvýhodnění“.

Do daňového přiznání pak může poplatník zahrnout i srážkovou daň, musí ale doložit „Potvrzení o zdanitelných příjmech ze závislé činnosti plynoucích na základě

zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů a o sražené dani vybírané srážkou podle zvláštní sazby daně z těchto příjmů“ (viz příloha 2b).

Zaměstnanec, který byl po celý rok zaměstnán u jednoho zaměstnavatele, učinil prohlášení a nehodlá uplatnit žádné NČZD nebo slevy na dani s možným uplatněním až při ročním zúčtování, nemusí podávat daňové tvrzení ani žádat o roční zúčtování zaměstnavatele.

2.6 Výpočet daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti dle § 6 ZDP

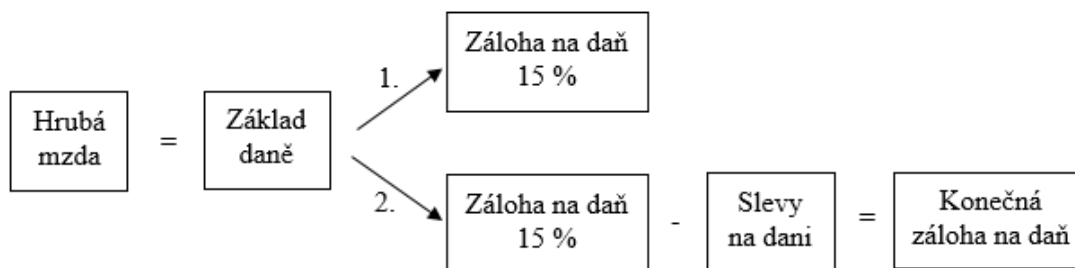
Příjmy ze závislé činnosti z funkčních požitků podle § 6 ZDP může poplatník získat na základě uzavření pracovního poměru, dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti. Navíc příjmy zaměstnanců z pracovněprávních vztahů dle § 6 ZDP podléhají jinému principu zdanění u příjmů z pracovního poměru a příjmů z dohod konaných mimo pracovní poměr. Podmínky a specifika jednotlivých pracovněprávních vztahů plynoucí ze Zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a také principy zdanění příjmů plynoucích z těchto pracovněprávních vztahů budou stručně vysvětleny v následující části práce.

2.6.1 Pracovní poměr

Pracovní poměr je uzavřen vždy písemně, a to podepsáním pracovní smlouvy mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Jsou přitom rozlišovány dva základní typy pracovních poměrů, a to na základě doby, na kterou jsou uzavřeny, tj. pracovní poměr na dobu určitou a pracovní poměr na dobu neurčitou (pokud není v pracovní smlouvě uvedena doba trvání pracovního poměru, jedná se o pracovní poměr na dobu neurčitou). Pracovní poměr na dobu určitou může být sjednán maximálně na 3 roky mezi týmiž smluvními stranami, sjednán smí být nejvýše dvakrát.

U práce na pracovní poměr lze z hlediska zdanění příjmů rozlišit dvě situace vyobrazené na schématu č. 2.2.

Schéma 2.2 Zdanění příjmů z pracovního poměru

Zdroj: Šubrt, Leiblová, Příhodová, 2021. Vlastní zpracování.

1. Zaměstnanec neučinil prohlášení

V tomto případě je základem daně hrubá mzda zaměstnance. Z tohoto základu daně pak zaměstnavatel vypočítá 15 % zálohu na daň (uvedena je základní sazba daně, při příjmech překračujících limit by byla použita sazba 23 %), kterou srazí zaměstnanci a odvede místně příslušnému správci daně.

2. Zaměstnanec učinil prohlášení

V případě, že zaměstnanec prohlášení učiní, je postup obdobný jako v první situaci, s tím rozdílem, že vypočtenou zálohovou daň zaměstnavatel okamžitě upraví o slevy na dani v měsíční výši (1/12 roční slevy). Konečnou vypočtenou zálohu na daň zaměstnanci srazí a poté odvede místně příslušnému správci daně.

U pracovních poměrů zaměstnavatel v obou zmíněných případech kromě daně vypočítá také odvody na sociální a zdravotní pojištění, které zaměstnanci strhne ze mzdy a odvede příslušné okresní správě sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovně.

2.6.2 Dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti

DPP může zaměstnavatel se zaměstnancem uzavřít na práci v maximálním rozsahu 300 hodin ročně (do této doby se započítávají všechny dohody, které zaměstnanec s konkrétním zaměstnavatelem uzavře), přitom musí být přesně uvedena doba, na kterou se tato dohoda uzavírá.

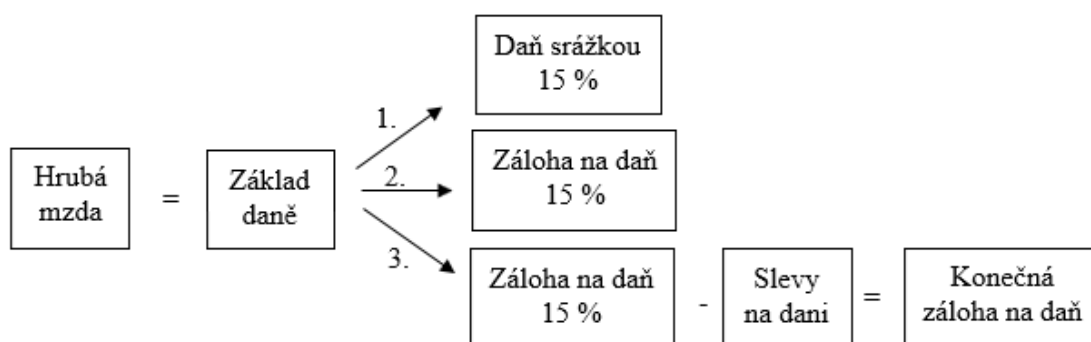
Pokud hrubá mzda zaměstnance, s níž je uzavřena DPP nepřesáhne 10 000 Kč měsíčně, nevzniká zaměstnanci povinnost účasti na sociálním ani zdravotním pojištění. V tomto případě nemá zaměstnavatel povinnost svého zaměstnance hlásit u okresní správy sociálního zabezpečení ani u zdravotních pojišťoven. Zaměstnanec je tak veden pouze v interní evidenci zaměstnavatele.

DPČ je rovněž omezena časovým rozsahem, ten nesmí za celou dobu (maximálně však za období 52 týdnů) v průměru přesáhnout polovinu stanovené týdenní pracovní doby, tedy 20 hodin. Také v DPČ musí být přesně stanovena doba, na kterou je dohoda uzavřena.

Také v případě DPČ existuje situace, kdy není zaměstnavatel povinen přihlásit zaměstnance k sociálnímu ani zdravotnímu pojištění, a to, pokud jeho měsíční hrubá mzda nepřesáhne 3 499 Kč.

U práce na dohody pak existují tři možné situace, ilustrované schématem 2.3.

Schéma 2.3 Zdanění příjmů z dohod

Zdroj: Šubrt, Leiblová, Příhodová, 2021. Vlastní zpracování.

1. Zaměstnanec neučinil prohlášení, příjem do 10 000 Kč (3 499 Kč) včetně

V situaci, kdy zaměstnanec pracující na dohodu neučiní prohlášení u zaměstnavatele a jeho měsíční hrubý příjem je u DPP maximálně 10 000 Kč a u DPČ 3 499 Kč, zaměstnavatel z hodnoty hrubé mzdy vypočítá, srazí a odvede místně příslušnému správci daně 15% srážkovou daň.

2. Zaměstnanec neučinil prohlášení, příjem nad 10 000 Kč (3 499 Kč)

Pokud zaměstnanec prohlášení neučiní, avšak jeho hrubý měsíční příjem přesáhne 10 000 Kč u DPP (3 499 Kč u DPČ), vypočítá zaměstnavatel pouze zálohu na daň, nikoliv daň srážkovou. Zároveň při překročení této hranice vzniká zaměstnanci povinnost účasti na sociálním a zdravotním pojištění, zaměstnavatel tedy kromě daně, vypočítá, strhne a odvede ze mzdy zaměstnance také tyto povinné odvody.

3. Zaměstnanec učinil prohlášení

Pokud však zaměstnanec učiní prohlášení, zaměstnavatel vypočítá jeho daňovou povinnost obdobně jako u pracovních poměrů, tedy z hrubé mzdy (základ daně) vypočítá 15% zálohu na daň, od které odečte slevy na dani, na které má zaměstnanec na základě prohlášení nárok. Tím získá konečnou zálohu na daň, a tu zaměstnanci strhne ze mzdy a odvede místně příslušnému správci daně.

3 Daňová optimalizace a problematika daňových úniků

Ve většině ekonomik jsou příjmy daňových poplatníků zatíženy daněmi. Jelikož tyto výsledný příjem poplatníků snižují, je zcela pochopitelná snaha většiny ekonomických subjektů minimalizovat svou daňovou povinnost, a tudíž zvýšit svůj příjem. Toho mohou docílit buď cestou legální, využitím k tomu vytvořených prostředků nebo cestou nelegální, porušením právních předpisů.

V rámci této kapitoly proto budou vysvětleny možnosti snížení daňové povinnosti, ať už cestou legální nebo nelegální. Dále pak budou analyzovány např. možné příčiny vzniku daňových úniků, jejich důsledky a v neposlední řadě budou také popsány daňové úniky vznikající několikanásobným uplatněním slev na dani. Použita bude opět zejména metoda popisná.

3.1 Daňová optimalizace

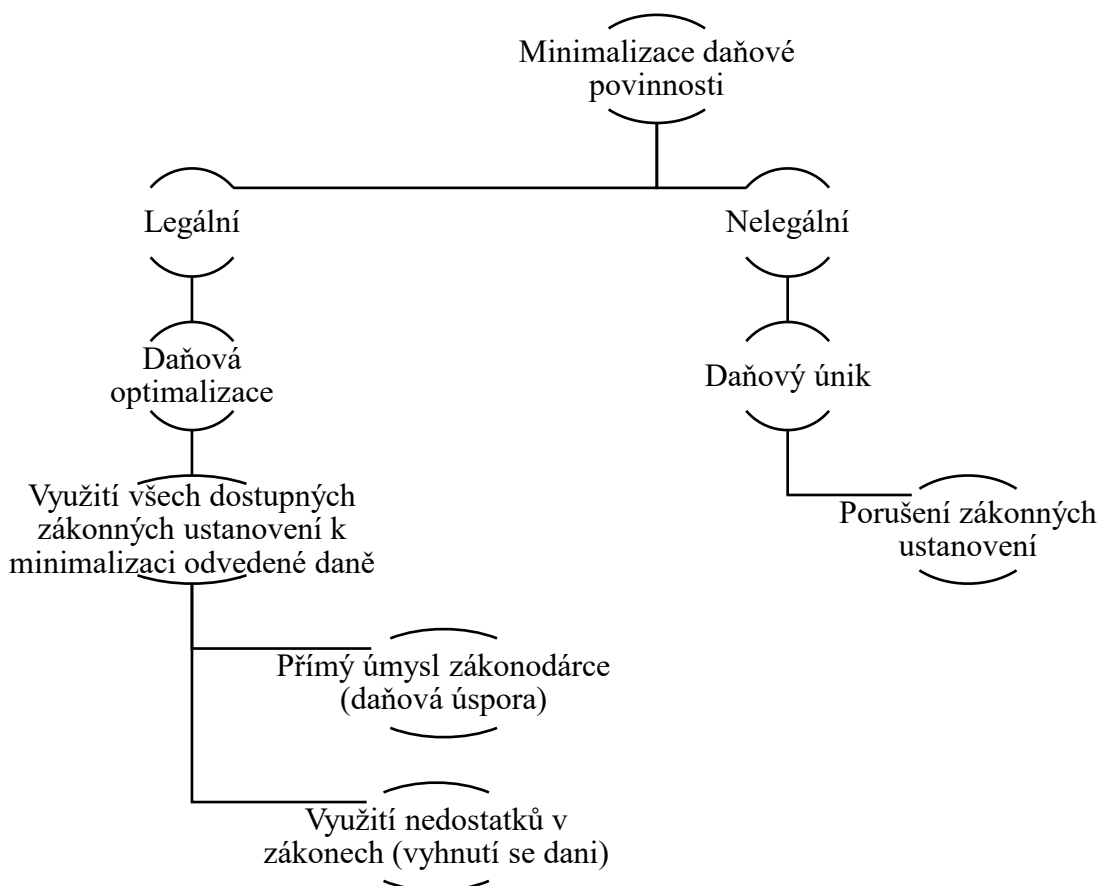
Jako daňová optimalizace je označováno chování daňového subjektu v souladu s právními normami, spočívající ve snaze docílit co nejnižší zaplacené daně. Kocina (2014, s. 82) charakterizuje daňovou optimalizaci jako: „*nastavení všech parametrů daní tak, aby jejich výsledná výše byla co možná nejmenší*“. K dosažení co nejnižší daňové povinnosti přitom bývají využity jak postupy zcela legální, tak i protiprávní.

Na základě toho, do jaké míry jsou postupy, které poplatník ke snížení své daňové povinnosti využívá, legální, bývají zpravidla rozlišovány tři základní způsoby minimalizace daňové povinnosti, a to:

- daňová úspora,
- vyhnutí se dani,
- daňový únik.

Toto rozdělení je ilustrováno schématem č. 3.1.

Schéma 3.1 Možnosti daňové optimalizace

Zdroj: Kretešová, Rezek, 2013. Vlastní zpracování.

Jako daňová úspora bývají nazývány takové postupy, kterými daňový subjekt snižuje svou daňovou povinnost v souladu se zákonnými normami. Tyto možnosti minimalizace daňové povinnosti jsou vytvářeny záměrně, zákonodárci se snaží s jejich pomocí ovlivnit ekonomické chování ekonomických subjektů. Ty pak tyto možnosti daňové optimalizace využít mohou, avšak nemusí. U DPFO se typicky jedná o snížení daně o slevy na dani (Hrubá Smržová, Mrkývka, Tomažič, 2009).

Jedním z případů daňové úspory, jež bývají zařazovány právě do této kategorie, je např. i situace, kdy poplatník omezí spotřebu určitého výrobku. Pravděpodobně tak nečiní proto, aby snižoval daň, kterou musí zaplatit, avšak nevědomky či mimoděk opravdu ke snížení daňové platby dojde (zpravidla se jedná o DPH nebo daň spotřební).

Další možností minimalizace daňové povinnosti je vyhnutí se dani, které spočívá ve snaze poplatníka najít skulinu v daňových zákonech a využít ji ve svůj prospěch, ke snížení své daňové povinnosti. Ani v tomto případě se nejedná o protiprávní jednání, neboť zákon jako takový porušován není. Pokud však začne docházet k situaci, kdy jsou

tyto nedostatky v zákonech využívány ve větší míře (častěji, větším množstvím poplatníků), vede toto jednání ke změně legislativy ze strany státu (Hrubá Smržová, Mrkývka, Tomažič, 2009).

Do kategorie vyhnutí se dani jsou v literatuře řazeny také přesuny příjmů do oblastí s nižší daňovou zátěží či do tzv. daňových rájů, tj. do států s velmi nízkými či dokonce nulovými sazbami daně vztahujícími se na vybrané nebo veškeré příjmy (Elliott, 2013).

Posledním, nejzávažnějším stupněm minimalizace daňové povinnosti je daňový únik. Jedná se o takové jednání, při kterém daňový subjekt porušuje zákony. Tento způsob snižování daňové povinnosti může mít různé formy, týká se různých daní (ačkoliv nejčastěji se jedná o daně nepřímé – DPH a daně spotřební). Přestože legislativa EU a spolupráce států v oblasti zamezování daňové trestné činnosti se neustále rozšiřují, zpřísnují a zdokonalují, výjimkou v tomto případě nejsou ani podvody na mezinárodní úrovni, ve vysokých sumách (Hrubá Smržová, Mrkývka, Tomažič, 2009).

3.2 Daňové úniky

Jak již bylo zmíněno výše, daňové úniky jsou protiprávním způsobem optimalizace daně. Nemusí se ovšem vždy jednat o úmyslné jednání, může k nim docházet i v důsledku nesprávného pochopení právních předpisů či pouze z nedbalosti, přičemž neúmyslné daňové úniky nejsou tak nebezpečným jevem v ekonomice, neboť často dochází k dodatečnému napravení pochybení (Janovec, 2015).

To, zda bude k daňovým únikům docházet nebo jak budou vysoké, do určité míry závisí na ekonomické a psychologické hranici zdanění. Jako ekonomická hranice zdanění je chápána maximální výše daně, při níž ještě není zasažena výkonnost ekonomiky. Tato hranice není pevně stanovená, odvíjí se od řady dalších faktorů, jako jsou úroveň ekonomiky, míra nezaměstnanosti, vládní strategie atd.

Psychologická hranice zdanění je pak zcela individuální pro každého poplatníka. Jedná se opět o maximální úroveň zdanění, která neovlivňuje ochotu poplatníka platit daně. Jakmile dojde k překročení této úrovně, může se poplatník uchýlit k daňovým únikům. I tato hranice navíc může být ovlivněna dalšími faktory, nejen subjektivním vnímáním poplatníka, a to např. systémem daňové kontroly nebo daňovou mentalitou v daném státě (Široký, 2015).

Z hlediska českých právních předpisů je oblast daňových úniků obsažena v Zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a to zejména

v § 240 zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby a v následujícím § 241 neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby. Provinění proti zákonu se dopouští ten, kdo: „*ve větším rozsahu zkrátí daň, clo, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na úrazové pojištění, pojistné na zdravotní pojištění, poplatek nebo jinou podobnou povinnou platbu anebo vyláká výhodu na některé z těchto povinných plateb*“. Větším rozsahem se přitom pro účely trestního zákoníku rozumí částka 50 000 Kč a vyšší. Protiprávního jednání se dopouští také ten, kdo: „*nesplní jako zaměstnavatel nebo plátce svoji zákonnou povinnost odvést za zaměstnance nebo jinou osobu daň, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti nebo pojistné na zdravotní pojištění*“. Je však nezbytné poznamenat, že v rámci tohoto určení zkrácení nebo neodvedení daně je postiženo pouze nepatrné množství daňových úniků.

Bohác (2015) upozorňuje na skutečnost, že provedení daňových úniků ve složitém systému daní je daleko jednodušší než podvádění, pokud je daňový systém jednoduchý a přehledný. Na základě toho by daňový systém neměl obsahovat přemíru daní, pravidel, výjimek apod., a měl by být konstruován pokud možno srozumitelně pro všechny.

S oblastí optimalizace daně, resp. daňových úniků je dále spojován pojem „*racionální neznalost daňového poplatníka*“ (Klimešová, 2014). Jedná se o takovou situaci, kdy je pro daňového poplatníka natolik náročné zorientovat se ve veškerých příslušných daňových předpisech, že na tuto znalost rezignuje, neboť riziko chyby či kontroly správcem daně je pro něj nižší než úsilí vynaložené na znalost předpisů.

Stejně tak obecně lze předpokládat, že tendence k daňovým únikům roste s růstem daňové zátěže, přičemž významný vliv má např. samotná sazba daně. Hovoří se tak o negativní motivaci daňového poplatníka (Klimešová, 2014).

3.2.1 Příčiny daňových úniků

Jednoznačně specifikovat příčiny vzniku daňových úniků je velmi obtížné. Do značné míry vždy závisí na konkrétní osobě, která se úniků dopouští. Martinez (1995) uvádí tři faktory, které vedou ke vzniku daňových úniků, jsou jimi:

- ideologie,
- morálka,
- ekonomika.

Oblast ideologická souvisí s politikou a chápe daňový únik jako prostředek pro vyjádření nesouhlasu s politickým systémem nebo rozhodováním vlády daného státu.

Oblast morálky je zmiňována jen okrajově, neboť lidé se vždy budou snažit, alespoň do určité míry, placení daní vyhnout, každý jedinec podléhá určitému „pokušení podvádět“. Navíc, čím vyšší jsou povinné daňové odvody, a čím více si konkrétní osoba myslí, že jsou odvody nepřiměřené nebo neopodstatněné, tím více se domnívá, že je oprávněna jim odporovat, a to tím, že se je bude snažit různými způsoby snižovat.

Jako nejpodstatnější je pak naopak vnímána oblast ekonomická. Neochota lidí platit daně souvisí s hospodářským cyklem, v období růstu objem daňových úniků klesá, naopak v období poklesu ekonomiky jsou daně pro všechny subjekty větší zátěží, resp. další zátěží, a proto se jim snaží více osob vyhnout. (Martinez, 1995)

Důvodem vzniku daňových úniků se zabývá i L. Klimešová (2014). Ta uvádí celou řadu příčin, proč se daňoví poplatníci uchylují nejen k daňové optimalizaci, ale i k protiprávnímu krácení daní. Každý se přirozeně snaží snížit svou daňovou povinnost, což souvisí se snahou zaplatit co nejméně a zvýšit tak své příjmy. Jako problematickou oblast chápe i nejasný výklad právních norem. Příčiny daňových úniků pak rozděluje do následujících čtyř kategorií:

- samotná podstata daně,
- příčiny ležící vně poplatníka,
- příčiny nacházející se u poplatníka samotného,
- zpronevěra třetí osobou.

První z příčin vzniku daňových úniků vychází ze samotné podstaty daně. Pokud poplatník v dani nevidí princip ekvivalence, tedy že se mu alespoň její část vrátí např. ve formě veřejného statku, a naopak chápe daň jako platbu, kterou odvádí „pro někoho jiného“, má vyšší tendenci dopouštět se daňových úniků.

U příčin ležících vně poplatníka se vychází z předpokladu, že se poplatníkovi vyplatí riskovat odhalení podvodů, a to jak z důvodu nízké pravděpodobnosti jejich odhalení, tak např. kvůli komplikovanosti daňových předpisů, nepřehlednosti a nejednoznačnosti daňového systému.

Z hlediska příčin nacházejících se u poplatníka samotného se může jednat např. o neznalost daňových zákonů, snahu o vyšší příjem nebo předpoklad poplatníka, že částka, kterou daňovými úniky získá, převyší možné tresty při jejich případném odhalení.

A nakonec existují i situace, kdy dojde ke zpronevěře daňové platby třetí osobou, např. při odvádění daní správci daně plátcem může být daň poplatníkem sice fakticky zaplácena, plátce ji však nemusí správci daně odvést (Klimešová, 2014).

3.2.2 Dělení daňových úniků

Daňové úniky lze rozdělit podle několika hledisek, jako jsou např. úmysl, počet zapojených osob nebo typ daně, které se týkají.

Podle úmyslu jsou rozlišovány daňové úniky:

- úmyslné,
- nevědomé.

Jak již bylo zmíněno výše, vznik daňových úniků není vždy podložen úmyslem podvádět. V některých situacích se může stát, že poplatník zcela neporozumí pravidlům pro výpočet či odvod daně, v úvahu je třeba vzít i možné chyby z nepozornosti. Naproti tomu stojí daňové úniky, které jsou úmyslně vytvářeny za cílem snížení daňové povinnosti poplatníků (Janovec, 2015).

Daňové úniky podle počtu zapojených osob lze rozdělit následovně:

- individuální,
- dvě zapojené osoby,
- více zapojených osob (řetězové obchody).

Individuální daňové úniky jsou páchany pouze jedinou osobou, bez přičinění kohokoliv jiného. Mezi typický příklad patří daňové úniky na dani z příjmů, k jejímuž snížení poplatník využívá např. nadhodnocování výdajů, uplatňování výdajů nesouvisejících s podnikáním nebo zatajování příjmů.

V případě zapojení dvou osob může opět docházet k nadhodnocování výdajů, časté jsou zde však např. převody peněžních prostředků mezi bankovními účty a jejich následné výběry v hotovosti.

Při zapojení více osob se často jedná o tzv. řetězové obchody⁸, kdy dochází k neodvedení DPH v rámci tohoto řetězu plátců, dalším příkladem daňových úniků se zapojením více osob jsou pak karuselové podvody nebo krácení výnosů odvodem zisků do zahraničí.

Na základě daní, kterých se daňové úniky týkají, jsou vymežovány úniky:

- na daních přímých,
- na daních nepřímých,
- na odvodech ze zdravotního pojištění a sociálního zabezpečení (Kreštesová, Rezek, 2013).

⁸ Jako řetězové obchody jsou označovány obchody v rámci EU, kdy je zboží odesláno od výrobce přímo ke spotřebiteli, je však několikrát „přeprodáno“, tzn. několikrát se mění vlastníci zboží.

Přestože nejčastěji jsou daňové úniky páčány na nepřímých daních, zejména na DPH (karuselové podvody), popř. daních spotřebních, tato práce bude dále zaměřena na podvody na daních přímých, konkrétně na DPFO.

3.2.3 Dopady daňových úniků

Daňové úniky mají celou řadu dopadů zejména ekonomického rázu jak na samotného poplatníka, tak i např. na stát. Z hlediska ekonomických lze rozlišit:

- makroekonomické dopady daňových úniků a
- mikroekonomické dopady daňových úniků.

Mezi makroekonomické dopady patří zejména vliv krácení daní na veřejné rozpočty. Daňové příjmy tvoří podstatnou část příjmů nejen státního rozpočtu, ale i rozpočtů krajských či obecních. Je proto zřejmé, že jakékoliv snížení těchto příjmů má významný vliv na hospodaření státu či municipalit.

Kromě veřejných rozpočtů působí daňové úniky také na oblast zaměstnanosti. Obecně platí, že v důsledku zvyšujícího se zdanění dochází k přesunu části ekonomických aktivit do šedé nebo černé ekonomiky. V oblasti zaměstnanosti to znamená např. že zaměstnavatelé začnou zaměstnancům část mezd vyplácet neoficiální cestou. Nesporná je výhoda pro zaměstnance, kteří nemusí ze svého příjmu odvádět daň ani odvody na zdravotní pojištění a příspěvek na sociální zabezpečení. Nevýhodou může být skutečnost, že nelegální příjmy se jim nezapočítají do základu pro výpočet důchodu, peněžité pomoci v mateřství, rodičovského příspěvku, nemocenského atd. Pro zaměstnavatele je hlavní nevýhodou to, že si v tomto případě nemohou uplatnit vyplacenou mzdu jako daňově uznatelný náklad. Stejně jako zaměstnanci však za ně nemusí odvádět zdravotní pojištění a příspěvek na sociální zabezpečení (Klímešová, 2014).

V oblasti mikroekonomické pak daňové úniky mohou výrazně působit na hospodářskou soutěž a konkurenceschopnost na trhu, jelikož subjekty, které neodvádějí daně nebo je protiprávně snižují, se mohou dostat do výhody oproti svým konkurentům, kteří postupují v mezích zákona. Pokud totiž neodvedou daň, budou mít více prostředků, které mohou vložit do dalšího podnikání.

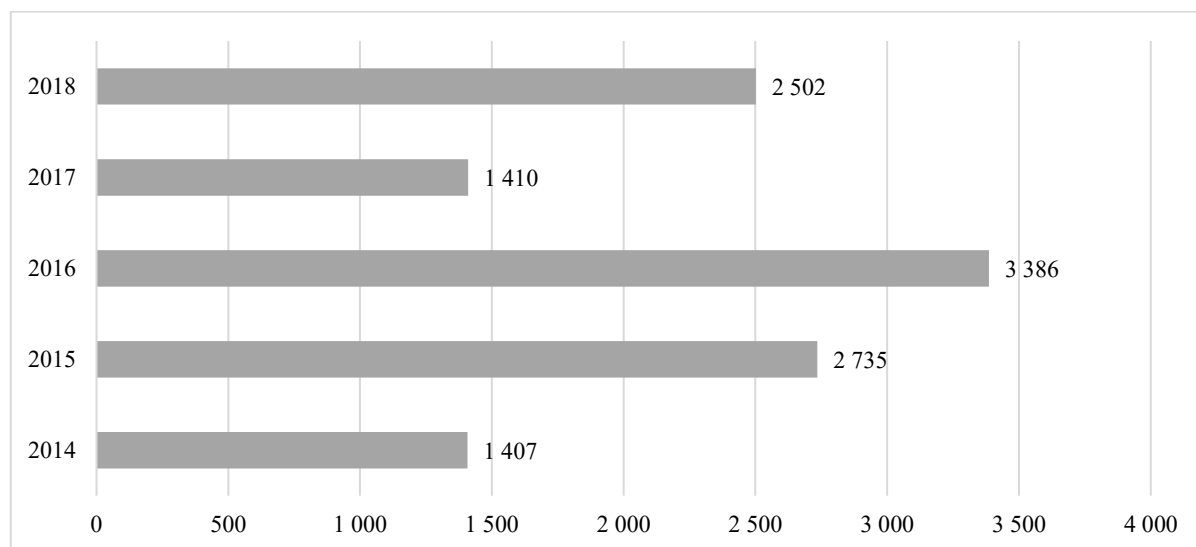
3.2.4 Zamezení vzniku daňových úniků a jejich odhalování v ČR

Problematika zamezování vzniku daňových úniků a jejich odhalování je poměrně složitá a je zaměřena především na nejrozšířenější oblast, v níž k daňovým únikům dochází, tedy na DPH a spotřební daně.

Mezi konkrétní kroky vedoucí k zamezení vzniku daňových úniků a k jejich odhalování patří v ČR např. zavedení a kontrola EET, mezinárodní spolupráce daňových správ nebo založení tzv. daňové kobry.

„*Daňová Kobra je společný tým Národní centrály proti organizovanému zločinu, Generálního finančního ředitelství a Generálního ředitelství cel.*“ (Daňová kobra). Vznikla v roce 2014 a jejím hlavním cílem je odhalování daňových úniků a následné potrestání pachatelů a vymáhání prostředků, které nebyly na daních odvedeny do státního rozpočtu. Zaměřuje se zejména na oblast DPH a spotřební daně. Výsledky daňové kobry v letech 2014 – 2018 jsou zobrazeny následujícím grafu 3.1.

Graf 3.1 Výsledky daňové kobry v letech 2014 – 2018 (v mil. Kč)

Zdroj: Ministerstvo financí. Vlastní zpracování.

K odhalování a zamezování vzniku daňových úniků jsou využívány také postupy při správě daní uvedené v dílu 2 daňového řádu, patří mezi ně:

- vyhledávací činnost,
- místní šetření,
- daňová kontrola,
- postup k odstranění pochybností.

Tyto postupy jsou zaměřeny na všechny daně, týkají se tedy DPFO.

3.3 Několikanásobné uplatnění slevy na poplatníka jako daňový únik

Při dodržení zásad zakotvených v ZDP v souvislosti s uplatňováním slev (viz kapitola 2.5) nedochází k daňovým únikům. Uplatnění slev na DPFO je považováno za jednu z možností daňové optimalizace, tedy snížení daňové povinnosti poplatníka způsobem, který zákon umožňuje a dokonce předpokládá.

3.3.1 Další povinnosti zaměstnavatele

Při nástupu zaměstnance do zaměstnání má zaměstnavatel povinnost registrovat ho na okresní správě sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovně. Přihlásit zaměstnance (podává tzv. „Oznámení o nástupu do zaměstnání“) musí nejpozději do 8 kalendářních dnů od nástupu do zaměstnání. To se však netýká práce na DPP a tzv. „zaměstnání malého rozsahu“, tedy zaměstnání, u kterých měsíční příjem zaměstnance nedosáhne 3500 Kč a více (tedy i např. DPČ s výdělkem do uvedené výše). Tyto zaměstnance hlásí až po vzniku účasti na pojištění, do 20 dnů (Česká správa sociálního zabezpečení). Následně za zaměstnance zmíněné platby na sociální a zdravotní pojistné odvádí příslušným institucím. Další povinností zaměstnavatele je vypočítat zaměstnanci daň z příjmů ze závislé činnosti, srazit ji ze mzdy a odvést místně příslušnému správci daně.

3.3.2 Vícenásobné uplatnění slevy

Na úvod je potřeba zmínit, že zaměstnanec při podpisu prohlášení k dani svým podpisem potvrzuje, že: *„současně neuplatňuje za stejné zdaňovací období ani za stejný kalendářní měsíc zdaňovací období nárok na slevy na dani podle § 35ba ZDP u jiného plátce daně a že současně na stejné období kalendářního roku neučinil u jiného plátce daně prohlášení k dani“* (Prohlášení poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti pro zdaňovací období...). Zaměstnavatel přitom nemá žádnou možnost ověřit si, zda zaměstnanec neuplatňuje slevy na dani u jiného zaměstnavatele, a to bez ohledu na to, zda tak poplatník učiní např. z důvodu, že si prohlášení k dani důkladně nepřečte, že toto legislativní omezení nezná nebo že tak učiní s úmyslem zkrátit daň. Na základě podepsaného prohlášení mu tak slevu na dani uplatňuje a odečítá každý zaměstnavatel.

Zaměstnavatel má povinnost zálohy na daň za zaměstnance vypočítat, vybrat je (srazit ze mzdy) a odvést správci daně. Daň však odvádí globálně za všechny své

zaměstnance. Správci daně již nedokládá žádnou evidenci, ze které by bylo patrné, u kterých zaměstnanců jakou slevu uplatnil. Stejně tak po skončení zdaňovacího období (kalendářního roku) má povinnost podat tzv. „Vyúčtování daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti“ a „Vyúčtování daně vybírané srážkou podle zvláštní sazby daně z příjmů fyzických nebo právnických osob“ (viz přílohy 2d a 2e) v nichž uvádí mimo jiné hodnoty sražené a odvedené daně za jednotlivé měsíce daného roku, a to souhrnně za všechny zaměstnance.

Pokud by však zaměstnanec zjistil, že nedopatřením podepsal prohlášení u více zaměstnavatelů, existuje několik možností, jak situaci řešit. Zaměstnavatel může dodatečně neoprávněně uplatněnou slevu vyúčtovat v řádném nebo dodatečném vyúčtování zálohové nebo srážkové daně ze závislé činnosti, popř. lze opravu provést v rámci daňového přiznání zaměstnance (Portal.POHODA.cz).

Jak již bylo několikrát zmíněno, slevu však podle zákona lze uplatňovat pouze u jednoho zaměstnavatele, případně u více zaměstnavatelů postupně, nikoliv však současně. A to ani v případě, že z důvodu nízké mzdy poplatník neuplatní slevu v celkové možné výši. Poplatník, který se chová racionálně, tak bude využívat veškeré slevy na dani, na které má nárok, a to v rozsahu stanoveném zákonem.

Právní normy jsou však v současné době poměrně složité, a proto se stává, že v důsledku neznalosti někteří poplatníci učiní prohlášení u více zaměstnavatelů na stejné období. Nelze také předpokládat, že se zákonným způsobem budou chovat všichni daňoví poplatníci. Někteří z nich totiž mohou ve snaze o minimalizaci své daňové povinnosti využívat také postupy, které platná česká legislativa neumožňuje. Pro účely této práce však není podstatné, zda poplatník pochybí z důvodu neznalosti nebo nedostatečné znalosti zákona, který pro něj může být komplikovaný a nesrozumitelný, či dokonce zda tak činí úmyslně.

Skupinu poplatníků, kteří nejednají v souladu s legislativou, budou představovat takoví, kteří pro stejné období učiní prohlášení k dani u více zaměstnavatelů současně. Zároveň bude předpokládáno, že tito poplatníci mají nárok pouze na základní slevu na poplatníka, na žádné další slevy na dani pak již nárok nemají a nemohou tyto slevy uplatňovat.

Na problematiku několikanásobného uplatnění slevy na poplatníka bude nahlíženo zejména z pohledu samotného zaměstnance, tj. ve vztahu k čisté mzdě, kterou obdrží za svou práci, výši daňového zatížení (měřené za pomoci efektivní sazby daně), dále také z pohledu správce daně, pro něhož je podstatné, jak vysokou odvede poplatník

daň. Stručně bude zmíněna tato problematika také z pohledu zaměstnavatele, který je však spíše jakýmsi „prostředníkem“ mezi zaměstnancem (srazí mu daň ze mzdy) a správce daně (daň mu odvede).

Vzhledem k tomu, že práce na DPP nebo DPČ (do určitého limitu) nepodléhá žádné centrální evidenci (eviduje je pouze sám zaměstnavatel v interní dokumentaci zaměstnanců), lze předpokládat, že se poplatníci daňového úniku dopustí právě při práci na DPP nebo DPČ, neboť je mnohem složitější tyto daňové úniky odhalit. Zároveň při dodržení podmínky, že jejich hrubá mzda z DPP nepřesáhne 10 000 Kč měsíčně a hrubá mzda z DPČ nepřesáhne 3 499 Kč měsíčně, zaměstnavatel tyto zaměstnance neregistruje na okresní správě sociálního zabezpečení ani u zdravotních pojišťoven. Při analýze daňových úniků bude proto předpokládáno, že poplatník je zaměstnán:

- na pracovní poměr a dohody konané mimo pracovní poměr nebo
- na více dohod, resp. jako nezaměstnaný pracující na dohody.

4 Analýza daňových úniků vznikajících několikanásobným uplatněním slev na dani z příjmů fyzických osob jedním poplatníkem

Tato část práce bude věnována problematice vícenásobného uplatnění základní slevy na poplatníka jedním poplatníkem u více zaměstnavatelů současně. Nejprve budou modelovány konkrétní situace, přičemž následně budou kvantifikovány slevy na dani uplatňované v souladu se ZDP (dále jen „zákon“) a při postupu, který není v souladu s platnou legislativou. V návaznosti na ně, resp. na základě jejich komparace budou dále kvantifikovány i daňové úniky, které tímto jednáním poplatníků vznikají v případě zaměstnání na pracovní poměr a dohody konané mimo pracovní poměr a u poplatníků pracujících na více dohod. Následně bude kvantifikována výše daňových úniků při změnách některých daňových parametrů, jako jsou sazba daně, výše uplatněných slev na dani nebo základ daně. Z výše uvedeného je tak zřejmé, že v této části práce budou použity zejména metody modelování, komparace, kvantifikace a analýzy.

V rámci veškerých výpočtů v této práci bude daňová povinnost vycházet z legislativy platné pro rok 2021, základem daně tedy bude hrubý příjem zaměstnance zaokrouhlený ve smyslu § 16 ZDP, následně vynásobený 15% (23%) sazbou daně. Výpočty daňové povinnosti, efektivní sazby daně a daňových úniků budou provedeny pro násobky průměrné mzdy, která pro rok 2021 činí 35 441 Kč (Ministerstvo práce a sociálních věcí: Tiskové zprávy).

4.1 Kombinace pracovního poměru a jedné nebo více dohod konaných mimo pracovní poměr pro měsíční příjmy

První z kombinací pracovněprávních vztahů, u kterých může nastat situace, kdy poplatník v rozporu se zákonem uplatňuje současně slevu na dani u více zaměstnavatelů, je souběh práce na pracovní poměr a DPP nebo DPČ, případně oba typy dohod konaných mimo pracovní poměr.

Přestože se v těchto případech jedná o práci na pracovní poměr, i v praxi je možné, že poplatník vykonává také jiné zaměstnání, např. z důvodu nízké mzdy, zkráceného úvazku nebo vzniku jiných okolností (v současné době typicky v důsledku některých omezení kvůli koronavirové pandemii).

Jako názorný příklad lze uvést poplatníka, který ze zaměstnání pobírá mzdu blízkou minimální mzdě, přičemž např. o víkendech si přivydělává práci na dohodu. Příkladem týkajícím se právě koronavirových omezení je poplatník zaměstnaný na hlavní pracovní poměr v restauračním zařízení. Přestože běžně je jeho mzda podstatně vyšší, v důsledku uzavření restaurací z důvodu vládních nařízení po určitou část roku dosáhne jeho hrubá mzda výrazně nižší hodnoty. Proto se v takové situaci může rozhodnout přivydělat si na DPP nebo DPČ.

Při určitém zobecnění bude dále v této kapitole v souvislosti s kombinací pracovního poměru a dohod modelována situace, v rámci níž bude zobrazeno, jak se mění výše vypočtené a sražené, resp. odvedené daně (zálohy na daň nebo srážkové daně) při konkrétní hrubé mzdě z pracovního poměru a různých úrovních mezd z DPP a DPČ. Následně bude situace modelována opačně, poplatník tedy bude mít konkrétní příjem z dohod a k němu budou navázány různé úrovně příjmů z pracovního poměru.

Porovnány přitom budou vždy dvě varianty:

- poplatník bude postupovat v souladu se zákonem a podepíše prohlášení pouze u jednoho zaměstnavatele;
- prohlášení podepíše u obou, resp. všech svých zaměstnavatelů současně.

Na základě tohoto srovnání bude následně kvantifikována výše případného daňového úniku.

Co se týká příspěvku na sociální a zdravotní pojištění, ten je v tomto případě poplatníkovi srážen ze mzdy zaměstnavatelem, u kterého pracuje na pracovní poměr. Zaměstnavatel následně povinné platby za zaměstnance odvede příslušné okresní správě sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovně, zaměstnanec tak nemusí hradit tyto odvody sám.

V rámci následujících podkapitol budou dále rozpracovány dvě modelové situace:

- pevná výše příjmů z pracovního poměru, variabilní z dohod;
- pevná výše příjmů z dohod, variabilní z pracovního poměru.

4.1.1 Pevná výše příjmu z pracovního poměru, variabilní z dohod

Poplatník pracuje po celý rok na pracovní poměr bez ohledu na délku úvazku apod., z pracovního poměru mu každý měsíc plyne příjem ve stejné výši, na úrovni průměrné mzdy pro rok 2021, tj. ve výši 35 441 Kč. U svého zaměstnavatele učiní

prohlášení k dani za účelem uplatnění základní slevy na poplatníka podle § 35ba odst. 1, písm. a) ZDP, pro zjednodušení nebude pracováno s uplatňováním dalších zákonných slev na dani.

Kromě uvedeného příjmu z pracovního poměru má navíc souběžně příjmy z DPP a DPČ, přičemž není podstatné, od kolika zaměstnavatelů, resp. z kolika dohod tyto příjmy pobírá. V práci bude vycházeno z předpokladu, že z každé jednotlivé DPP je příjem poplatníka maximálně 10 000 Kč měsíčně, z DPČ pak 3 499 Kč měsíčně. Takový příjem z DPP a z DPČ je stanoven vzhledem k povinnosti evidovat zaměstnance u okresní správy sociálního zabezpečení a zdravotních pojišťoven. Celková výše hrubé mzdy z dohod pak je stanovena pomocí násobků průměrné mzdy.

Porovnání jsou dva poplatníci, a to když:

- poplatník A podepíše prohlášení pouze u zaměstnavatele, u něhož je zaměstnán na pracovní poměr, u DPP a DPČ prohlášení neučiní a
- poplatník B podepíše prohlášení u všech svých zaměstnavatelů, u nichž pracuje na dohody i na pracovní poměr.

Výpočty byly prováděny pro různé úrovně příjmů poplatníků, a to v rozmezí od 0 až po trojnásobek průměrné mzdy.

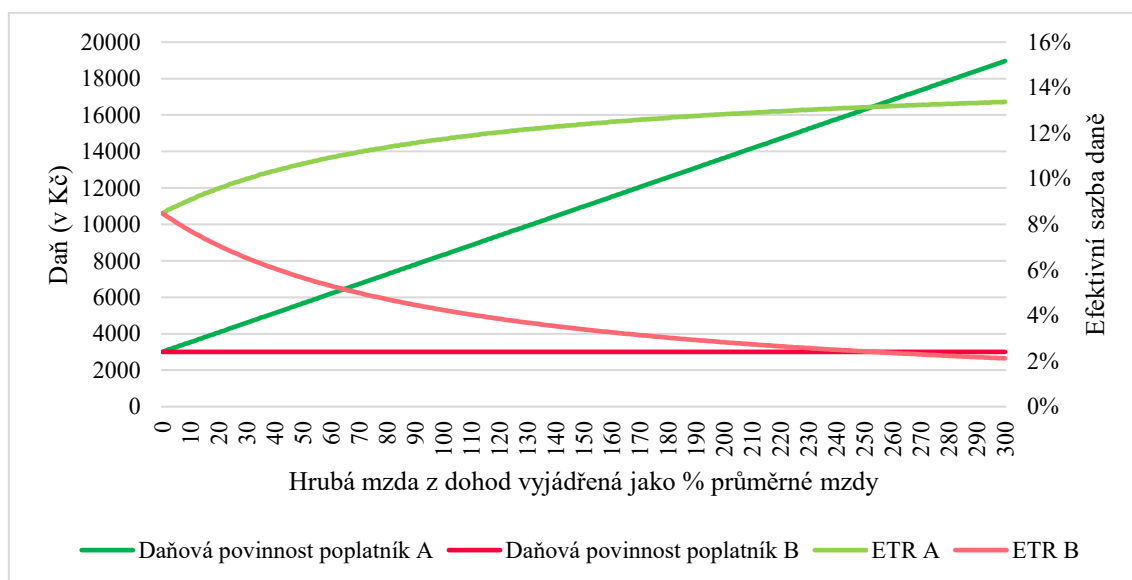
Z pohledu zaměstnance je stěžejní rozdíl mezi čistou mzdou, kterou obdrží, když bude postupovat v souladu se zákonem a čistou mzdou, kterou získá, pokud zákonná ustanovení o možnosti uplatnění slev z titulu učiněného prohlášení nedodrží. Zajímavé je však i porovnání daňového zatížení jeho příjmů měřeného pomocí efektivní sazby daně v obou zmíněných případech. Velmi podobný je pak i pohled správce daně, pro něhož je stěžejní odvedení daně ve správné výši.

V následujícím grafu 4.1 vycházejícím z provedených výpočtů jsou proto zobrazeny rozdíly mezi daňovou povinností, kterou má poplatník A, pokud postupuje podle ZDP a podepsal pouze jedno prohlášení, a skutečně zaplacenou daní v případě, že poplatník B nepostupuje v souladu se zákonem a prohlášení podepsal u všech svých zaměstnavatelů. V grafu nejsou zahrnuty příjmy z pracovního poměru, neboť ty jsou u obou poplatníků stejné, záloha na daň je snížena o základní slevu na poplatníka (odpovídá jí křivka daňové povinnosti poplatníka B). Rozdíly v daňových povinnostech modelových poplatníků vznikají až u příjmů z dohod.

V této konkrétní modelové situaci je vypočtena, sražena a odvedena nulová záloha na daň u poplatníka B z mezd z dohod, neboť při hrubé mzdě z DPP do maximální výše 10 000 Kč by činila patnáctiprocentní daň nejvýše 1 500 Kč, což je částka nižší

než měsíční základní sleva na dani, kterou zaměstnavatel poplatníkovi od daně odečte ve výši 1/12 roční slevy, tj. 2 320 Kč. U DPČ je pak situace obdobná, předpokládaná maximální daň je 525 Kč, což je 15 % z hrubé mzdy 3 499 Kč. U poplatníka B tak zaměstnavatel jako plátcem odvádí daň pouze ze mzdy z pracovního poměru, avšak také sníženou o měsíční základní slevu na poplatníka. Při předpokladu průměrné mzdy ve výši 35 441 Kč činí za použití sazby daně 15 % daň 5 325 Kč, po uplatnění měsíční základní slevy na poplatníka ve výši 2 320 Kč, je tedy plátcem odvedena daň ve výši 3 005 Kč. Není pravděpodobně potřeba zdůrazňovat, že daňová povinnost po odečtení slevy pouze u jednoho zaměstnavatele je samozřejmě vyšší, neboť dochází ke zdanění mzdy z dohod.

Graf 4.1 Daň a efektivní sazba daně při pevném příjmu z PP a různých příjmech z dohod

Zdroj: Vlastní zpracování.

Jak je zřejmé i z grafu, rozdíl mezi skutečně odvedenou daní poplatníka B (3 005 Kč z PP + 0 Kč z dohod) a daňovou povinností poplatníka A (při postupu v souladu se zákonem) s rostoucí mzdou z dohod roste takřka lineárně. Je tomu tak proto, že za předpokladu, že s rostoucí mzdou z dohod ji poplatník B pobírá od více zaměstnavatelů, tzn. že podepsal více prohlášení, tudíž vícekrát uplatňuje slevu na poplatníka, kterou by při dodržení zákona mohl uplatnit pouze jednou.

Rozdíl mezi těmito dvěma hodnotami pak odpovídá výši daňového úniku v podobě krácení daní, kterého se poplatník dopouští. Stejný rozdíl odpovídající výši daňového úniku by pak bylo možné sledovat i v hodnotách čistých mezd poplatníků v obou předpokládaných situacích. Rozdíl v čistých příjmech poplatníků A i B nevzniká

u mzdy z pracovního poměru, ale vychází pouze z rozdílu na odvedené dani z příjmů z dohod.

Trend ve vývoji efektivní sazby daně při změnách hrubé mzdy je v uvažovaných situacích zcela opačný. Pokud poplatník uplatňuje slevu pouze jednou, s rostoucími příjmy roste jeho daňová povinnost, podíl slevy na dani se snižuje, tudíž efektivní sazba daně mírně roste. V případě, že však nepostupuje v souladu se zákonem, z dohod neodvádí žádnou daň (podepsal více prohlášení), efektivní sazba daně na jeho příjmy z dohod je tudíž nulová. A jelikož celková daň, kterou odvádí (daň z příjmu z práce na pracovní poměr), je konstantní i při zvyšujících se příjmech z dohod, znamená to, že s rostoucí mzdou se daň nemění, efektivní sazba daně proto naopak klesá.

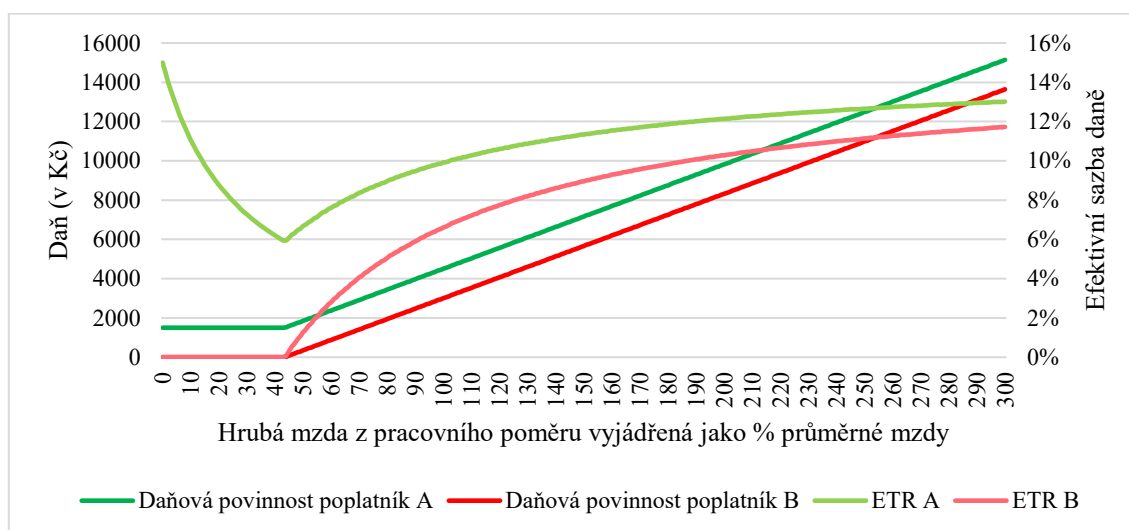
4.1.2 Pevná výše příjmu z dohod, variabilní z pracovního poměru

I v následující situaci je uvažován poplatník, který je zaměstnaný v pracovním poměru a na dohody po celý rok. Stejně jako v předchozím případě i tento poplatník podepsal prohlášení k dani u zaměstnavatele, u kterého pracuje na pracovní poměr. Lze sice předpokládat, že by slevu uplatňoval vždy u toho zaměstnavatele, u kterého jsou jeho příjmy vyšší, tudíž je vyšší jeho daňová povinnost, pro účely této práce však předpoklad bude zjednodušen. Navíc při úvaze, že poplatník po skončení roku požádá o roční zúčtování nebo si podá daňové přiznání, pak již nezáleží na tom, zda prohlášení podepsal u zaměstnavatele, u něhož pracuje na pracovní poměr nebo na dohodu. Kvůli jednoduššímu vyčíslení měsíčních hodnot daňových úniků je předpokládáno, že slevu uplatňuje u zaměstnavatele, u něhož je zaměstnán na pracovní poměr.

Tentokrát však je z pracovního poměru počítáno s různými úrovněmi hrubé mzdy, avšak s tou podmínkou, že celá tato hrubá mzda plyne pouze z jednoho pracovního poměru, tedy od jednoho zaměstnavatele (podepsáno jedno prohlášení) a je stejně jako v předchozím případě vyčíslena jako násobky průměrné mzdy. Naopak z dohod má poplatník příjem fixní, pro výpočet je stanoven příjem z DPP ve výši 10 000 Kč měsíčně.

Stejně jako v předchozím případě je pak provedena komparace daňové povinnosti poplatníka A, pokud učiní prohlášení pouze u svého prvního zaměstnavatele (u něhož je zaměstnán na pracovní poměr) se skutečně odvedenou daní poplatníkem B v situaci, kdy prohlášení v rozporu se zákonem učiní u obou svých zaměstnavatelů. Toto srovnání je vyobrazeno v grafu 4.2.

Graf 4.2 Daň a efektivní sazba daně při různých příjmech z PP a pevném příjmu z dohod

Zdroj: Vlastní zpracování.

Z provedených výpočtů interpretovaných pomocí grafu je zřejmé, že rozdíl mezi daňovou povinností poplatníka A postupujícího v souladu se zákonem a poplatníka B, který nepostupuje v souladu se zákonem, je stejný při všech úrovních hrubé mzdy z pracovního poměru. Stejně tak, i při porovnání čistých mezd poplatníků je v této situaci rozdíl vždy stejný, bez ohledu na výši hrubé mzdy z pracovního poměru. Tento rozdíl pak odpovídá výši daňového úniku, který má při výše stanovených předpokladech vždy hodnotu 1 500 Kč měsíčně (hrubá mzda 10 000 Kč násobená sazbou daně 15 %), což představuje srážkovou daň z DPP.

Dosáhne-li poplatník hrubou mzdu z pracovního poměru do výše 15 400 Kč včetně a podepíše u svého zaměstnavatele prohlášení, uplatní základní slevu na poplatníka, a to do celé výše měsíční zálohy na daň. Při hrubé mzdě přesahující hranici 15 400 Kč včetně mu bude uplatněna sleva ve výši 1/12 roční slevy na dani (27 840 Kč), tj. ve maximálně 2 320 Kč měsíčně. Avšak ani v případě, že poplatník pobírá z pracovního poměru mzdu nižší než 15 401 Kč, a proto maximální možná výše měsíční slevy na dani není vyčerpána, nesmí poplatník souběžně slevu uplatňovat i u daně ze mzdy z dohod. Výše daňového úniku je proto konstantní, a to 1 500 Kč (daň z DPP) za každý měsíc z titulu neoprávněně podepsaného prohlášení u druhého zaměstnavatele. Ve zmíněné situaci však existuje zákonná cesta, jak využít celou výši slevy na poplatníka, a to v rámci ročního zúčtování nebo při podání daňového přiznání. Tehdy bude poplatníkovi přeplatek na dani vrácen. Tato problematika bude detailněji rozebrána v kapitole 4.2.

Při porovnání efektivních sazeb daně lze v tomto případě konstatovat, že od určité úrovně hrubé mzdy se s rostoucí hrubou mzdou nárůst daňového zatížení poplatníka postupně snižuje, a to jak při postupu zákonném, tak i protizákonném. Stejně tak je však zřejmé, že u odvodů daně v souladu se zákonem je daňové zatížení poplatníka při shodné mzdě vždy vyšší.

Při hrubé mzdě z pracovního poměru od minimálních částek po hodnotu odpovídající přibližně 45 % průměrné mzdy (konkrétně do 15 400 Kč včetně) efektivní sazba daně nejprve klesá, neboť poplatník odvádí stále daň z DPP ve výši 1 500 Kč, avšak jeho příjem roste. Jakmile však jeho hrubá mzda z pracovního poměru přesáhne výše uvedenou hranici 15 400 Kč, efektivní sazba daně se začne opětovně zvyšovat, neboť s rostoucími příjmy roste také odvedená daň. Nárůst daňového zatížení však postupně zpomaluje.

Pokud poplatník uplatňuje základní slevu na poplatníka duplicitně, je efektivní sazba daně na jeho příjmy nejprve nulová (do výše hrubé mzdy 15 400 Kč včetně), při překročení této hranice hrubé mzdy z pracovního poměru se efektivní sazba daně zvyšuje. Růst efektivní sazby daně je přitom vyšší u protizákonného jednání, a to zejména u nižších příjmů. U vyšších příjmů se pak obě hodnoty efektivní sazby daně přibližují, nikdy však nebudou zcela totožné.

4.2 Kombinace pracovního poměru a jedné nebo více dohod konaných mimo pracovní poměr pro roční příjmy

Výše popsané situace se týkaly měsíčních záloh na daň ze závislé činnosti. Bude-li však poplatník postupovat v souladu se zákonem a uplatní slevu pouze u jednoho zaměstnavatele, při nižších příjmech za období celého roku nevyčerpá celou částku slevy na poplatníka, na kterou má ze zákona nárok. Maximální hodnotou, která může být od DPFO poplatníkovi odečtena v rámci slevy na poplatníka, je v roce 2021 částka 27 840 Kč. Údaj o výši daňových úniků tak může být zkreslený, neboť při dodatečném uplatnění slevy při ročním zúčtování nemusí suma měsíčních uplatněných slev odpovídat hodnotě roční.

V následující části práce proto bude předpokládán poplatník, který po skončení roku požádá posledního ze svých zaměstnavatelů o roční zúčtování nebo si sám podá daňové přiznání. Pokud neuplatnil celou hodnotu slevy na poplatníka, vznikne mu přeplatek na dani ve výši odpovídající rozdílu mezi sumou uplatněných měsíčních slev

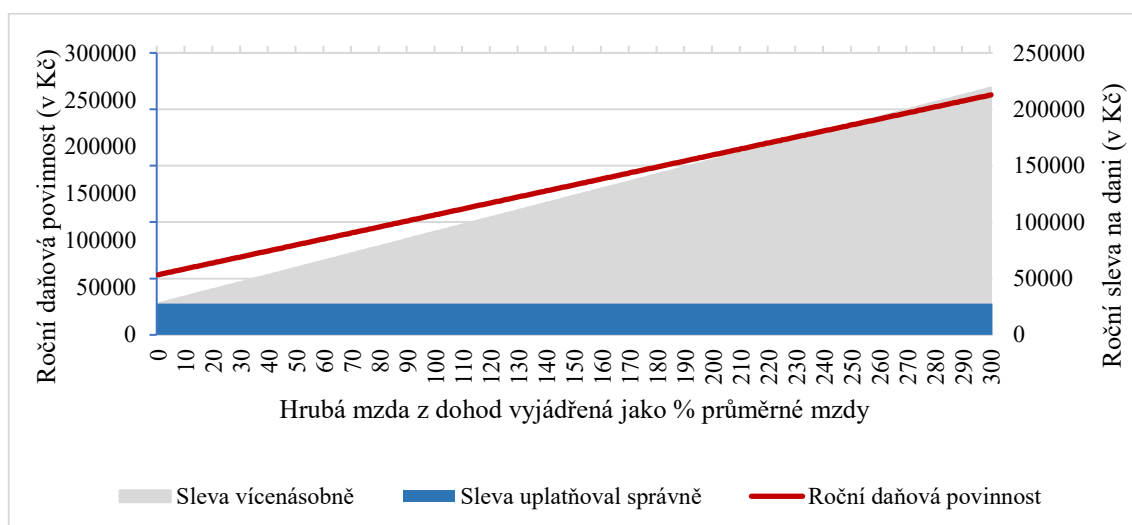
a hodnotou roční slevy na poplatníka, a ten mu bude následně vrácen. Pro názornost bude opět porovnán s poplatníkem, který slevu na dani uplatňoval průběžně vícenásobně u všech svých zaměstnavatelů. Nelze však opomenout, že pro zjednodušení celé modelové situace bude opět uvažován poplatník, který měl ve všech měsících stejný příjem.

4.2.1 Pevná výše příjmu z pracovního poměru, variabilní z dohod

Při předpokladu pevně daného příjmu z pracovního poměru a různých úrovní příjmů z dohod poplatník podepíše prohlášení u zaměstnavatele, u kterého pracuje na pracovní poměr, z něhož pobírá hrubou mzdu ve výši průměrné mzdy, při postupu v souladu se zákonem celou výši slevy uplatní již u daně z této mzdy. Z dohod by proto správně neměl slevu již uplatňovat. Zároveň jeho daňová povinnost je vyšší než maximální možná sleva na dani, tudíž ani při ročním zúčtování nevznikne poplatníkovi žádný přeplatek na dani.

Pokud však učiní prohlášení k dani u všech zaměstnavatelů současně, uplatněná sleva závisí na výši příjmů z dohod, neboť u daně ze mzdy z pracovního poměru uplatňuje stále stejnou slevu, avšak s rostoucími příjmy z dohod, a tudíž rostoucí daňovou povinností, roste i výše uplatněné slevy (za předpokladu, že jeho hrubá mzda je vždy max. 10 000 Kč měsíčně z DPP a 3 499 Kč měsíčně z DPČ, nejvyšší možná daň tedy je 1 500 Kč resp. 525 Kč měsíčně, což je méně než měsíční sleva ve výši 2 320 Kč, kterou poplatník uplatní). Hodnota daňových úniků je tedy ve stejné výši, jako by byla srážková daň, která by mu byla u těchto dohod vypočtena, sražena a odvedena při postupu v souladu se zákonem. Tato situace je ilustrována následujícím grafem 4.3.

Graf 4.3 Roční zúčtování slevy na poplatníka (pevný příjem z PP, různý z dohod)

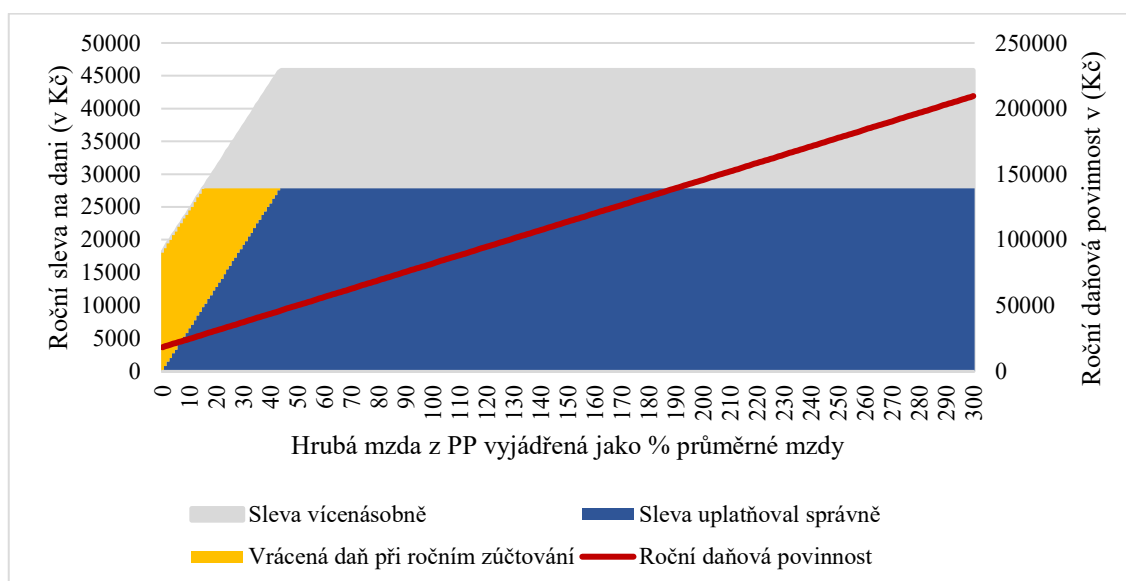
Zdroj: Vlastní zpracování.

Je tedy zřejmé, že v této situaci poplatník A uplatní základní slevu na poplatníka v plné výši již u daně ze závislé činnosti u pracovního poměru. Bez ohledu na příjem z dohod proto nemá nárok na vrácení přeplatku při ročním zúčtování záloh na dani, neboť mu žádný nevznikl. Naopak poplatník B uplatňuje s rostoucími příjmy z dohod stále vyšší slevu. Rozdíl mezi slevou uplatněnou v souladu se zákonem a slevou uplatněnou vícenásobně pak odpovídá výši daňového úniku, který se vzhledem k výše uvedenému musí zákonitě s rostoucími příjmy z dohod zvyšovat.

4.2.2 Pevná výše příjmu z dohod, variabilní z pracovního poměru

V následujícím grafu 4.4 je názorně vyobrazeno, jak se liší hodnoty slevy na dani uplatněné poplatníkem A v případě, že v průběhu roku podepíše pouze jedno prohlášení a slevy uplatněné poplatníkem B, který podepíše prohlášení více, tudíž slevu uplatňuje vícenásobně.

Graf 4.4 Roční zúčtování slevy na poplatníka (pevný příjem z dohod, různý z PP)

Zdroj: Vlastní zpracování.

Přibližně do hrubé mzdy ve výši 45 % průměrné mzdy (do 15 400 Kč včetně) uplatňuje v důsledku nízkých příjmů slevu nižší, než na kterou má nárok. V této situaci pak při ročním zúčtování obdrží přeplatek na dani, a to buď do výše celkové daňové povinnosti (pokud je nižší než roční základní sleva na poplatníka ve výši 27 840 Kč) nebo pouze její části (potom platí, že přeplatek na dani je roven základní slevě na poplatníka, tj. 27 840 Kč, což odpovídá sumě měsíčních slev uplatněných v průběhu roku).

Zřejmý je také rozdíl v uplatněné slevě v případě, kdy poplatník podepíše více prohlášení a slevu uplatňuje v tomto případě duplicitně a ve slevě, pokud ji uplatňuje pouze jednou, resp. pokud ji uplatní v rámci ročního zúčtování. Právě rozdíl mezi těmito dvěma hodnotami pak odpovídá daňovému úniku, kterého se poplatník dopouští.

4.3 Kombinace více dohod konaných mimo pracovní poměr pro měsíční příjmy

Druhou skupinou poplatníků, kteří by mohli současně učinit prohlášení u více zaměstnavatelů, jsou osoby pracující na více dohod, a to bez ohledu na to, zda se jedná o DPP nebo o DPČ, či o kombinaci obou. Předpokladem však je, že z těchto dohod nedosáhnou příjmů vyšších než 10 000 Kč měsíčně z DPP, resp. 3 499 Kč měsíčně z DPČ z důvodu limitu pro evidenci sociálního a zdravotního pojištění.

Velmi pravděpodobné přitom je, že na více dohod současně budou pracovat osoby, za něž zdravotní pojištění odvádí stát, tj. např. studenti nebo důchodci.

Do kategorie poplatníků pracujících na více dohod budou pro účely této práce zahrnuti i poplatníci nezaměstnaní, kteří si přivydělávají práci na dohody, neboť princip výpočtu daně, resp. daňových úniků, výpočtu čisté mzdy apod., jsou stejné. Pro nezaměstnané osoby registrované na úřadu práce však platí určitá omezení. Mohou si sice legálně přivydělávat, ale pouze na pracovní poměr nebo na DPČ. Jejich měsíční příjem nesmí přesáhnout hodnotu ½ minimální mzdy, tzn. že v roce 2021 si mohou přivydělat nejvýše 7 600 Kč měsíčně. Práce na DPP není povolena.

Pro účely této práce však nebudou předpokládáni pouze poplatníci, kteří postupují v souladu s těmito omezeními, ale i poplatníci, kteří budou na DPP pracovat nebo budou dosahovat vyšších příjmů. I tentokrát však bude stěžejním předpokladem, že jejich příjmy z DPP dosáhnou maximálně 10 000 Kč měsíčně, z jejich mzdy proto nebude odváděno sociální ani zdravotní pojištění a zaměstnání poplatníků tak bude jen velmi obtížně dohledatelné vzhledem k povinnému evidování a hlášení u okresní správy sociálního zabezpečení a u zdravotních pojišťoven. Stejně tak v případě, že budou pracovat na DPČ (hrubá mzda z jednotlivých dohod bude do 3 499 Kč měsíčně), mohou mít těchto zaměstnání více.

Pro výpočty bude jako výchozí považován poplatník A, který je v průběhu roku zaměstnán na základě několika DPP a DPČ, s tím, že není podstatné, o jakou konkrétní kombinaci těchto dohod se jedná. Předpokladem bude pouze to, že si z každé může vydělat měsíčně maximálně 10 000 Kč u DPP, resp. 3 499 Kč u DPČ. Výpočty budou prováděny pro měsíční hrubou mzdu ve výši násobků průměrné mzdy, při splnění těchto podmínek:

- poplatník podepíše prohlášení u zaměstnavatele, u kterého pracuje na DPP a jeho měsíční příjem činí v průběhu 12 měsíců 10 000 Kč, přičemž slevu si uplatňuje pouze u tohoto zaměstnavatele nebo
- poplatník podepíše prohlášení u zaměstnavatele, u kterého pracuje na DPČ a jeho měsíční příjem činí během všech 12 měsíců 3 499 Kč, slevu si uplatňuje v průběhu roku pouze u tohoto zaměstnavatele.

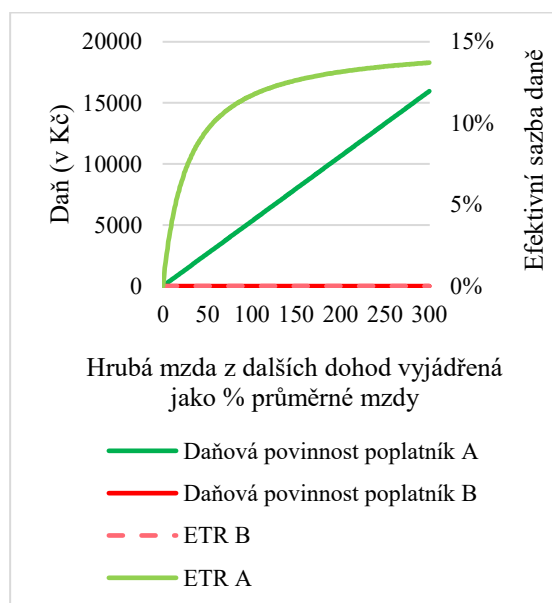
Ve druhém případě bude poplatník B souběžně zaměstnán u více zaměstnavatelů na základě více dohod, DPP i DPČ, se mzdou z jednotlivých dohod v maximální výši nezakládající účast na sociálním a zdravotním pojištění. U všech zaměstnavatelů pak bude průběžně uplatňovat základní slevu na poplatníka na základě učiněného prohlášení.

Za předpokladu, že poplatník podepíše prohlášení u zaměstnavatele, u něhož pracuje na DPP, při hrubé mzdě 10 000 Kč, je jeho daňová povinnost 1 500 Kč, tzn. že ji

sníží slevou na dani (v měsíční možné výši 2 320 Kč) na nulu. Jelikož u dalších dohod zákon neumožňuje znovu uplatnit totožnou slevu, jeho daňová povinnost s rostoucími příjmy z dohod roste. Stejná situace pak nastane i v případě, že prohlášení podepíše u zaměstnavatele, u kterého pracuje na DPČ, pak při měsíční hrubé mzdě 3 499 Kč je daňová povinnost 525 Kč, tudíž po uplatnění slevy je opět nulová. Daň zaplatí až z dalších dohod. Jelikož rozdíl vzniká až u těchto dalších dohod, v grafu jsou zobrazeny pouze příjmy z nich. U první dohody je daňová povinnost v obou porovnávaných situacích stejná, nulová.

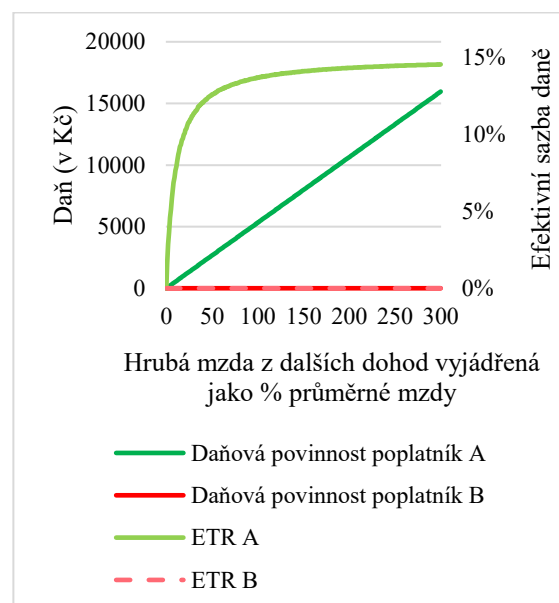
Pokud však slevu uplatňuje u všech svých zaměstnavatelů, pak za předpokladu, že od jednotlivých zaměstnavatelů pobírá hrubou mzdu v uvedené maximální výši, u každého z nich je jeho daňová povinnost nižší než tato sleva, tudíž výsledná odvedená daň je nulová při libovolné výši mzdy. Popsané situace jsou ilustrovány v následujících grafech 4.5 a 4.6.

Graf 4.5 Daň a efektivní sazba daně při uplatnění slevy u DPP

Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf 4.6 Daň a efektivní sazba daně při uplatnění slevy u DPČ

Zdroj: Vlastní zpracování.

Z výše uvedeného a z grafů vyplývá, že bez ohledu na to, u které z dohod poplatník uplatňuje slevu na dani, jeho daňová povinnost z dalších dohod je stejná a závisí právě na příjmech z dalších dohod. Při vícenásobném uplatnění slev na dani je pak daňová povinnost nulová bez ohledu na výši hrubých příjmů z dalších dohod, protože za daného

předpokladu omezených příjmů z jednotlivých dohod (do 10 000 Kč z DPP a 3 499 Kč z DPČ) jsou jednotlivé daňové povinnosti vždy nižší než možná sleva na dani.

Efektivní sazba daně při postupu v souladu se zákonem má rostoucí trend, přičemž u nižších příjmů roste její křivka strměji, postupně se však její tempo růstu snižuje. U uplatňování slevy na dani z příjmů ze závislé činnosti u DPČ je však její nárůst u nižších příjmů z dalších dohod strmější, postupně naopak roste pomaleji než u DPP. To je dáno tím, že u DPČ poplatník uplatní slevu pouze ve výši 525 Kč, u DPP pak téměř trojnásobnou, tj. 1 500 Kč. Při postupu, který není v souladu se zákonem je pak z nulové odvedené daně zřejmé, že efektivní sazba daně je rovněž nulová, a to pro libovolnou výši příjmů.

Hodnota daňové povinnosti je pak shodná s hodnotou daňových úniků, protože při nulové odvedené dani je její rozdíl oproti daňové povinnosti právě v této výši. V takovém případě se poplatník dopouští daňových úniků, které při mzdě ve výši minimální mzdy jsou nulové, při dvojnásobku minimální mzdy už však dosahují 2 240 Kč, pro trojnásobek jsou 4 520 Kč měsíčně a jejich výše dále lineárně roste s rostoucí mzdou poplatníka.

Protože u celkových měsíčních hrubých příjmů ze všech dohod do 15 400 Kč včetně je daňová povinnost poplatníka nižší než celková možná sleva na dani, přesnější pohled na problematiku více dohod nabízí zhodnocení situace z pohledu ročního, tj. při ročním zúčtování nebo podání daňového přiznání a následně srovnání uplatněné slevy v maximální roční výši a hodnoty slevy uplatňované vícenásobně.

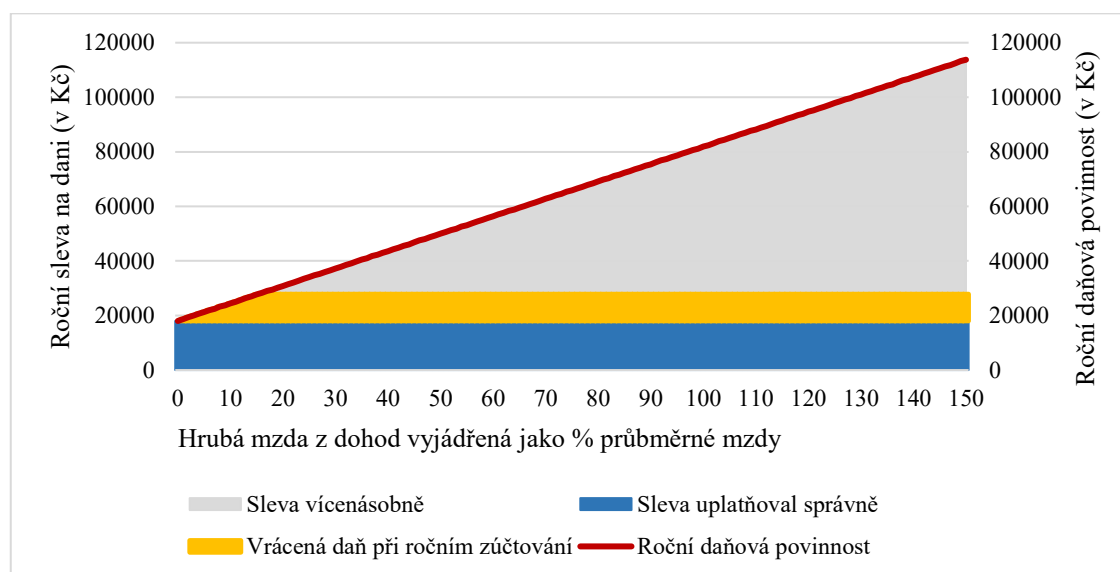
4.4 Kombinace více dohod konaných mimo pracovní poměr pro roční příjmy

Pro porovnání jednotlivých uplatněných slev bude vycházeno z předpokladu, že poplatník A pracuje buď na DPP (s měsíčním hrubým příjmem 10 000 Kč) a další dohody, přičemž prohlášení podepsal u DPP; nebo poplatník pracuje na DPČ (s měsíčním hrubým příjmem 3 499 Kč) a další dohody, který prohlášení podepsal u DPČ. Dále poplatník B, který podepsal prohlášení u všech zaměstnavatelů, přičemž dle zákona mohl prohlášení podepsat pouze u prvního zaměstnavatele u DPP s příjmem 10 000 Kč nebo u DPČ s příjmem 3 499 Kč. Při vícenásobném uplatnění základní slevy na poplatníka celková hodnota uplatněné slevy lineárně roste. Rozdíl mezi hodnotou slevy uplatněné vícenásobně a hodnotou slevy odpovídající 1/12 roční slevy (za předpokladu stejných

příjmů v průběhu celého roku) lze označit jako daňový únik, neboť právě tento rozdíl ukazuje, jak se liší nejvyšší možná sleva podle ZDP od slevy uplatněné poplatníkem, který toto zákonné ustanovení nedodržel.

V rámci samotného ročního zúčtování pak bude ilustrována situace (v grafu 4.7), kdy poplatník učinil prohlášení u zaměstnavatele, u něhož pracoval prvotně na DPP s konstantním příjmem 10 000 Kč každý měsíc po celý rok a dále na jakoukoliv další dohodu konanou mimo pracovní poměr.

Graf 4.7 Roční zúčtování slevy na poplatníka (příjmy z více dohod)

Zdroj: Vlastní zpracování.

V takovém případě při postupu v souladu se zákonem uplatnil každý měsíc slevu ve výši 1 500 Kč, tj. 18 000 Kč ročně. Tudíž při ročním zúčtování mu bude vrácen přeplatek na dani, maximálně však do výše 27 840 Kč, což v daném případě odpovídá roční hodnotě slevy na dani. Při vícenásobném uplatnění slevy pak bude opět celková hodnota slevy lineárně růst, přičemž její rozdíl oproti maximální roční slevě na dani bude odpovídat výši daňového úniku.

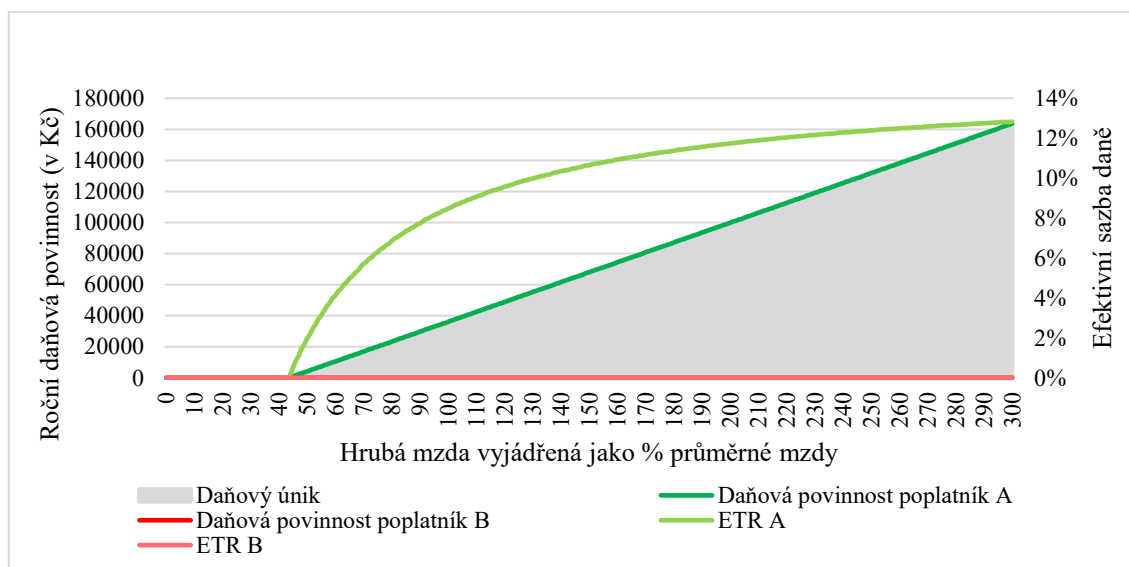
Obdobná situace by pak platila i v případě, že by poplatník v souladu se zákonem uplatňoval slevu v průběhu roku u DPČ (hrubý příjem 3 499 Kč měsíčně). I v tomto případě by mu při dosažení dalších příjmů z dohod a srážce měsíční zálohy na daň byl v rámci ročního zúčtování vrácen přeplatek na dani, maximálně však do výše 27 840 Kč ročně. Po srovnání se slevou uplatněnou vícenásobně by rozdíl mezi jednotlivými slevami vyjadřoval hodnotu ročního daňového úniku, kterého se poplatník dopustil.

4.5 Dílčí shrnutí výsledků kvantifikace daňových úniků

V této části práce byly analyzovány dvě základní situace, kdy může docházet k daňovým únikům na DPFO ze závislé činnosti z titulu vícenásobného uplatnění základní slevy na poplatníka. Jednalo se o kombinace práce na pracovní poměr a dohody konané mimo pracovní poměr a o práci na více dohod. Výše daňových úniků přitom byla vyčíslena jako rozdíl mezi slevou uplatněnou v souladu se ZDP a neoprávněně uplatněnou slevou u více zaměstnavatelů současně.

Při úplném zobecnění pak je možné přestat rozlišovat mezi příjmy z pracovního poměru a z dohod konaných mimo pracovní poměr, a to z důvodu zrušení „superhrubé“ mzdy jakožto základu daně. Jediným předpokladem pro následující výpočet daňových úniků je, že od každého zaměstnavatele smí poplatník dosáhnout hrubých příjmů v maximální výši 15 400 Kč včetně měsíčně, resp. 185 699 Kč ročně, tj. takových příjmů, z nichž vypočtená daňová povinnost je nižší nebo rovna hodnotě slevy na dani na poplatníka. Při postupu, který není v souladu s legislativou tak daňová povinnost poplatníka je vždy nulová. Obecná situace je ilustrována grafem 4.8.

Graf 4.8 Daňové úniky zobecněná situace

Zdroj: Vlastní zpracování.

Za daných předpokladů jsou příjmy poplatníka A postupujícího v souladu se zákonem a uplatňujícího slevu ze své celkové daňové povinnosti maximálně do výše 27 840 Kč ročně zdaňovány efektivní sazbou daně, která s rostoucími příjmy poplatníka roste, u příjmů na úrovni průměrné mzdy tvoří podíl daně na hrubých příjmech přibližně

8 %, u dvojnásobných příjmů je to okolo 12 % a u trojnásobku okolo 13 %. I v případě uplatnění slevy v souladu s legislativou u nejnižších příjmů může být daňová povinnost nulová, pokud je nižší nebo stejně vysoká jako sleva na dani. Přibližně od hrubých příjmů ve výši 45 % průměrné mzdy (15 401 Kč) pak i po uplatnění slevy je daň srážena a odváděna. Tato daňová povinnost je přitom lineárně rostoucí a odvíjí se právě od výše příjmů.

Naopak poplatník B, který nepostupuje v souladu s legislativou a uplatňuje slevu u všech svých zaměstnavatelů současně, tedy vícenásobně, má ve skutečnosti, v důsledku tohoto jednání, daňovou povinnost nulovou, stejně jako jsou jeho příjmy zatíženy nulovou efektivní sazbou daně. Zjednodušeně lze konstatovat, že své příjmy nedaní vůbec.

Za daných předpokladů pak je výše daňových úniků při příjmech poplatníka na úrovni minimální mzdy nulová, při příjmech na úrovni průměrné mzdy už však je 36 060 Kč ročně, při dvojnásobku průměrné mzdy 99 780 Kč ročně, při trojnásobku 163 680 Kč ročně a dále roste.

Odlišná by byla situace, pokud by poplatník z některého svého zaměstnání pobíral hrubou mzdu vyšší než 15 400 Kč měsíčně (185 699 Kč ročně), tudíž by jeho daňová povinnost byla vyšší než sleva na dani, a proto by i v případě nedodržení zákonných ustanovení odváděl daň v určité výši, hodnota daňových úniků by proto byla o tuto částku nižší.

4.6 Analýza citlivosti výše daňových úniků na změny parametrů osobní důchodové daně

Zobecněná situace uvedená v předchozí kapitole bude sloužit jako výchozí pro následující část práce. Ta bude zaměřena na provedení tzv. citlivostní analýzy. Sledována přitom bude změna hodnoty daňových úniků vyčíslených výše, a to vzhledem ke změnám, ke kterým došlo mezi roky 2020 a 2021 při změně:

- základu daně,
- sazby daně,
- slevy na dani.

Nejprve bude provedena analýza, která bude zohledňovat změnu ve výpočtu základu daně. Takto může být reflektována např. změna základu daně v důsledku úpravy o nezdanitelné části základu daně nebo v důsledku použití „superhrubé“ mzdy.

Dále se bude jednat o změnu sazby daně. Pro nastavení jednotlivých změn budou využity hodnoty, které byly v roce 2021 uvažovány vládou ČR při tvorbě nového daňového balíčku. Platná 15% sazba daně tak bude nahrazena sazbou 17 % a 19 %, které budou doplněny tak, aby sledovaná změna byla vždy 1 p. b. Kromě sazeb vyšších, než je ta současná, budou využity i hodnoty nižší, tj. celkově budou využity sazby daně v intervalu 11 % - 19 %.

Posledním z parametrů pak bude hodnota slevy na dani. Výchozí hodnota 27 840 Kč tak bude opět doplněna o další hodnoty, uvažována bude změna ve výši 1 %, 3 %, 5 % a 10 %. Hodnoty slevy na dani snížené a zvýšené o 10 % budou podobné hodnotám slevy na poplatníka platným v loňském, resp. v následujícím roce.

Je však nezbytné podotknout, že při výpočtech budou opět uvažovány příjmy do výše trojnásobku průměrné mzdy. Pravděpodobnost dosažení takových příjmů, za předpokladu maximálního příjmu z jednoho pracovněprávního vztahu do výše 15 400 Kč včetně měsíčně, není vysoká. Poplatník by totiž musel být souběžně zaměstnán ve velkém množství pracovněprávních vztahů, jedná se tak spíše o teoretické propočty.

Změny budou aplikovány na poplatníka, který má po celý rok konstantní příjem. Nebude přitom rozlišováno, z jakého typu zaměstnání příjem pobírá, předpokladem však bude, že jeho příjmy z jednotlivých pracovních poměrů nebo dohod nepřekročí hodnotu 185 699 Kč ročně. Vše bude řešeno na úrovni ročních příjmů, hodnota daňových úniků bude tudíž odpovídat rozdílu mezi daňovou povinností poplatníka, který:

- postupuje v souladu se zákonem, slevu uplatní u jednoho zaměstnavatele a po skončení roku požádá o roční zúčtování záloh na daň nebo si sám podá daňové přiznání
- a skutečně odvedenou daní poplatníkem, který slevu uplatňuje vícenásobně.

4.6.1 Změna základu daně

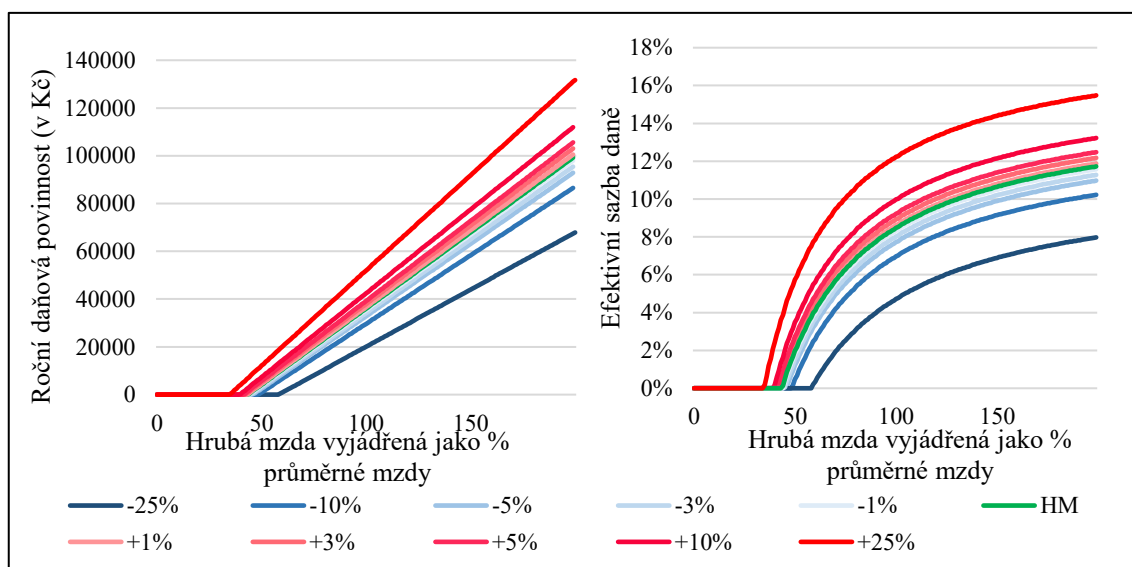
Jedním z parametrů pro výpočet daně, který se může měnit, je hodnota základu daně. To je způsobeno zejména uplatněním nezdánitelných částí základu daně poplatníkem při ročním zúčtování nebo v rámci daňového přiznání. Přestože tyto položky základ daně snižují, pro účely analýzy je počítáno i s možností zvýšení základu daně. V této oblasti je variabilita ještě daleko vyšší než v případě slev na dani, změny základu daně proto jsou vyjádřeny procentuálně. Stupňování je stejné jako v následujícím případě, doplněna je ještě jedna změna vyšší (25 %), jsou tedy využity změny ve výši 1 %, 3 %, 5 %, 10 %, 15 %, 20 % a 25 %.

5 %, 10 % a 25 %. Vývoj roční daňové povinnosti a efektivní sazby daně v návaznosti na změnu základu daně je zobrazen v grafu 4.9. Jelikož změny oproti původním hodnotám jsou u všech úrovní základu daně velmi podobné, graficky jsou zobrazeny absolutní částky. Stejný postup bude využit i u dalších obdobných grafů v této práci.

Jako výchozí je přitom nastaven základ daně odpovídající výši hrubé mzdy daného poplatníka, tedy základ daně běžně využívaný pro výpočet daňové povinnosti v případě, že poplatník neuplatňuje žádné nezdanitelné části základu daně, popř. jiné položky upravující základ daně.

Co se týká základu daně, v souvislosti se změnami ve výpočtu DPFO ze závislé činnosti v roce 2021 je potřeba zmínit především zrušení „superhrubé“ mzdy jakožto základu daně. V letošním roce tak oproti loňskému roku základ daně u všech poplatníků, kteří byli zaměstnáni na pracovní poměr, popř. na dohody konané mimo pracovní poměr, a jejichž příjem překročil hranici pro odvody sociálního a zdravotního pojištění, poklesl téměř o 25 %.

Graf 4.9 Reakce daňové povinnosti a efektivní sazby daně na změny základu daně

Zdroj: Vlastní zpracování.

Jelikož v tomto případě dochází ke změně parametru, který vstupuje přímo do výpočtu daně, daňová povinnost je násobkem sazby daně a základu daně, je možné sledovat, že čím vyšší jsou příjmy poplatníka, tím větší jsou rozdíly mezi daňovými povinnostmi při různých úrovních základu daně. Z toho vyplývá, že se také zvyšují

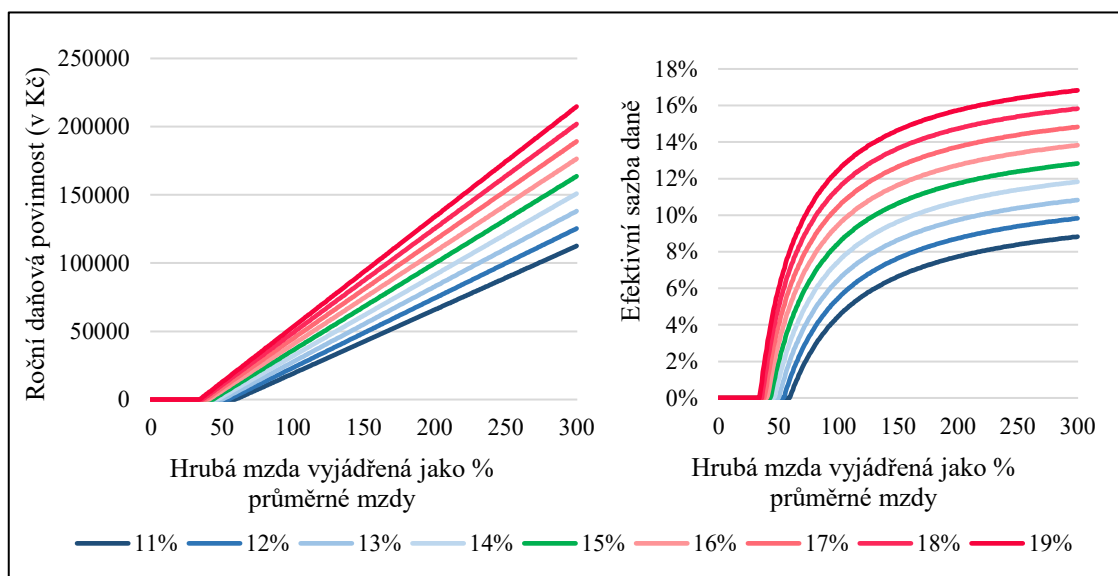
rozdíly mezi efektivními sazbami daně, kterými jsou příjmy při jednotlivých základech daně zdaněny.

Za předpokladu nulové daňové povinnosti poplatníka, který nepostupuje v souladu se zákonem, a tudíž i nulové efektivní sazby daně, je zřejmé, že výše daňových úniků odpovídá právě výši roční daňové povinnosti poplatníka zobrazené v grafu.

4.6.2 Změna sazby daně

Pro analýzu reakce výše daňových úniků na změnu sazby daně jsou vybrány sazby daně ve výši 11 % - 19 %, přičemž stupňovány jsou vždy po 1 p. b. Výchozí hodnotou je přitom sazba 15 %, která je v letošním roce aplikována na příjmy FO, doplněná je o sazby daně vyšší i nižší. V grafu 4.10 je potom na základě výpočtů zobrazeno, jak se mění výše roční daňové povinnosti a efektivní sazby daně při změnách daňové sazby.

Graf 4.10 Reakce daňové povinnosti a efektivní sazby daně na změny sazby daně

Zdroj: Vlastní zpracování.

Z grafu je zřejmé, že čím vyšší je příjem poplatníka, tím vyšší je změna daňové povinnosti při změně sazby daně o 1 p. b. Tento jev je daný tím, že v rámci citlivostní analýzy je měněn parametr daně, kterým je při výpočtu daňové povinnosti násoben základ daně. Nemění se absolutní částka ale určitá část příjmů poplatníka. Stejně tak platí, že daňová povinnost i po odečtení slevy na dani je u vyšších sazeb daně vyšší. Navíc daň je poplatníkovi srážena ze mzdy již při nižších hrubých příjmech.

S tím je spojeno i to, že efektivní daňová sazba je při všech úrovních mzdy poplatníka vyšší při vyšší sazbě daně. Např. u příjmů na úrovni průměrné mzdy při daňové sazbě 11 % jsou skutečně odváděna 4 % příjmů, u sazby 15 % je to již 8 % příjmů a u sazby daně 19 % pak 12 % příjmů. Stále však vzhledem k uplatnění slevy musí být skutečné zdanění příjmů nižší než sazba daně, přestože s rostoucími příjmy se obě hodnoty daňových sazeb navzájem přibližují.

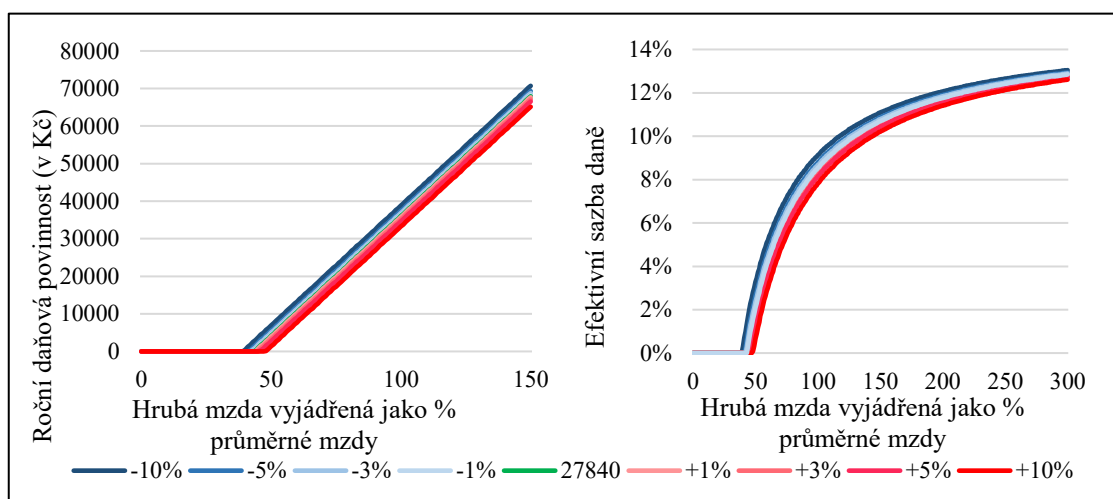
Při vícenásobném uplatnění slevy na dani za daných předpokladů pak je daňová povinnost nulová při jakékoliv výši příjmů poplatníka (z nulové daňové povinnosti vyplývá, že efektivní sazba daně je rovněž nulová). Tudíž čím vyšší je sazba daně, tím větší je rozdíl mezi daňovou povinností při postupu v souladu se zákonem a nulovou daní při nedodržení zákonných ustanovení. Jelikož tento rozdíl odpovídá výši daňových úniků, lze jednoduše usoudit, že čím vyšší je daňová sazba, tím vyšších daňových úniků se poplatníci mohou dopouštět.

4.6.3 Změna slevy na dani

Na výši daňových úniků má vliv také hodnota slevy na dani. Jako změnu ve výši slevy na dani lze chápat jednak změnu v základní slevě na poplatníka mezi lety 2020 a 2021, a která je dále plánována na rok 2022. Tyto změny odpovídají přibližně 10 %, tedy v roce 2020 byla sleva na poplatníka přibližně o 10 % nižší než v letošním roce, příští rok by pak měla naopak o přibližně 10 % vzrůst.

Druhým úhlem pohledu na změnu slevy na dani je zohlednění uplatnění ostatních slev na dani poplatníkem. Jelikož těchto je však několik, navíc některé může poplatník uplatňovat pouze po určitou část roku, v poměrné výši, byla pro analýzu zvolena změna vyjádřená procentuálně nikoliv absolutní částkou. Pro výpočty bude využita jako výchozí hodnota základní slevy na poplatníka pro rok 2021, tj. 27 840 Kč. Ta bude následně nahrazena hodnotami o 1 %, 3 %, 5 % a 10 % vyššími a nižšími. Reakce roční daňové sazby a efektivní sazby daně na tyto změny je zobrazena v následujících grafech 4.11.

Graf 4.11 Reakce daňové povinnosti a efektivní sazby daně na změny slevy na dani

Zdroj: Vlastní zpracování.

Jak je patrné, s rostoucí hodnotou uplatňovaných slev klesá výše roční daňové povinnosti, stejně se tato změna projevuje i v rámci efektivní sazby daně. Čím je nižší sleva na dani, při tím nižších příjmech dochází ke vzniku daňové povinnosti, a potažmo také ke vzniku daňových úniků při nedodržení zákonných ustanovení. Vývoj roční daňové povinnosti však zůstává i po změně slevy na dani lineární, měněn je totiž parametr, který je odečítán až od výsledné daně, i při změně vyjádřené procentuálně se tak při výpočtu daňové povinnosti jedná o změnu absolutní částky. Daňová povinnost se při všech úrovních mzdy mění vždy o stejnou hodnotu odpovídající změně hodnoty slevy na dani.

4.7 Dílčí shrnutí výsledků citlivostní analýzy

Výše daňových úniků byla počítána z rozdílu mezi daňovou povinností poplatníka A, který při uplatňování slev na dani postupuje v souladu s platnou legislativou, a poplatníka B, který zákonná ustanovení nedodržuje. Rozdíl mezi daňovými povinnostmi obou poplatníků odpovídá výši, v jaké poplatník B neoprávněně uplatňoval slevu na dani. Ve zobrazené situaci, která byla využita k provedení analýzy citlivosti přitom poplatník B u všech zaměstnavatelů uplatňoval slevu ve výši své daňové povinnosti, daň, kterou odvedl, tak byla nulová. Poplatník A uplatňoval slevu v maximální možné výši, kterou ZDP dovoluje.

Jako výchozí byla pro výpočty v rámci analýzy citlivosti zvolena situace v roce 2021, tj.:

- základ daně ve výši hrubé mzdy,
- sazba daně 15 %,
- sleva na poplatníka v roční výši 27 840 Kč.

Následně byly tyto hodnoty ve výpočtech postupně nahrazovány jinými, vyššími i nižšími, a to základ daně o 1 %, 3 %, 5 %, 10 % a 25 %; sazba daně o 1 – 4 p. b.; sleva na poplatníka o 1 %, 3 %, 5 % a 10 %.

4.8 Shrnutí výsledků práce a návrh na zamezení vzniku daňových úniků

Na úvod čtvrté kapitoly této práce byly možné daňové úniky kvantifikovány pro dvě základní modelové situace, kdy poplatníkovi plynou příjmy z pracovního poměru a z dohod konaných mimo pracovní poměr nebo z několika různých dohod.

Jelikož v praxi se lze často setkat se situací, kdy měsíční hrubá mzda zaměstnance z DPP a DPČ dosahuje právě nejvyšší možné výše, u které ještě není povinnost přihlásit zaměstnance na okresní správu sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovně, v následující tabulce 4.1 jsou vyčísleny hodnoty možných měsíčních daňových úniků při jednotlivých kombinacích pracovněprávních vztahů, kdy zaměstnanec pobírá mzdu z dohod ve výši uvedené v tabulce a z pracovního poměru minimálně na úrovni 15 401 Kč (při této výši hrubé mzdy je záloha na daň stejná jako měsíční sleva na poplatníka). Je samozřejmé, že příslušné kombinace se mohou v jednotlivých měsících měnit, pokud by však zůstaly stejné po celý rok, vzniknul by roční daňový únik uvedený dále v tabulce.

Tab. 4.1 Výše daňových úniků při různých kombinacích pracovněprávních vztahů (v Kč)

Kombinace pracovněprávních vztahů	Hrubá mzda z PP v Kč	Hrubá mzda z dohod v Kč	Měsíční výše daňového úniku v Kč	Roční výše daňového úniku v Kč
PP + DPP	> 15 401	10 000	1 500	18 000
PP + DPČ	> 15 401	3 499	525	6 300
PP + DPP + DPP	> 15 401	20 000	3 000	36 000
PP + DPP + DPČ	> 15 401	13 499	2 025	24 300
PP + DPČ + DPČ	> 15 401	6 998	1 050	12 600

Zdroj: Vlastní zpracování.

Kombinace pracovního poměru s více dohodami při dané mzdě se jeví jako méně pravděpodobná z hlediska časového (délka pracovní doby) i finančního, proto nejsou další kombinace zahrnuty. Obecně však lze konstatovat, že s každou další DPP s příjmem 10 000 Kč měsíčně a podepsaným dalším prohlášením výše daňového úniku roste o 1 500 Kč (18 000 Kč ročně), u DPČ pak o 525 Kč (ročně o 6 300 Kč).

Budou-li hrubé příjmy poplatníka vyčísleny pro násobky průměrné mzdy, hodnota možných ročních daňových úniků v případech analyzovaných v předchozích částech práce je pro vybrané hodnoty hrubých příjmů poplatníka uvedena v následující tabulce 4.2, a to pro všechny výše analyzované kombinace pracovněprávních vztahů.

Tab. 4.2 Roční výše daňových úniků (v Kč)

Hrubý příjem z PP/dohod (v % průměrné mzdy)	DPP (10 000 Kč měsíčně) + PP	PP (35 441 Kč měsíčně) + dohody	DPP (10 000 Kč měsíčně) + dohody
25	6 180	16 020	6 180
50	18 000	32 040	22 200
75	18 000	47 880	38 040
100	18 000	63 900	54 060
125	18 000	79 920	70 080
150	18 000	95 760	85 920
175	18 000	111 780	101 940
200	18 000	127 620	117 780
225	18 000	143 640	133 800
250	18 000	159 660	149 820
275	18 000	175 500	165 660
300	18 000	191 520	181 680

Zdroj: Vlastní zpracování.

Z výpočtů vyplynulo, že daňové úniky se výrazně zvyšují s rostoucími příjmy z dohod, a to z toho důvodu, že u DPČ a zejména pak u DPP poplatníci obvykle pobírají mzdu maximálně do výše, pro kterou není zaměstnavatel povinen své zaměstnance registrovat na okresní správě sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovně. Z jejich hrubých příjmů jim pak nestrhává sociální a zdravotní pojistné, tzn. že jejich příjmy jsou nejvýše 3 499 Kč měsíčně u DPČ a 10 000 Kč měsíčně u DPP. Jelikož při těchto příjmech je daňová povinnost poplatníků nižší než sleva na dani, kterou mohou uplatnit, při vícenásobném uplatnění této slevy jim zaměstnavatel nesráží ze mzdy daň žádnou. Rozdíl oproti dani odváděné v souladu se zákonem proto s rostoucími nedaněnými příjmy

roste. Při postupu v souladu se zákonem jim je totiž od příjmů v úhrnné roční hodnotě od 185 700 Kč srážena daň, která je vyšší než sleva na dani.

Hodnota daňových úniků vždy závisí na výši hrubých příjmů poplatníka, resp. na výši jeho daňové povinnosti a následně uplatněné slevě na dani. Podstatné je také to, z kolika pracovních poměrů a dohod poplatník příjmy pobírá, tj. kolik prohlášení k dani podepsal a kolikrát tudíž uplatňuje slevu na dani.

V rámci analýzy citlivosti při výchozích parametrech daně možné daňové úniky při konkrétních příjmech poplatníka dosahují hodnot uvedených v tabulkách na zvýrazněných řádcích. Následně byl vždy jeden z daňových parametrů měněn.

Jak již bylo zmíněno výše, vývoj daňových úniků při konkrétních úrovních hrubé mzdy poplatníka se odvíjel zejména od parametru měněného v rámci výpočtů. U sazby daně nebo základu daně, lze konstatovat, že čím vyšší jsou příjmy poplatníka, tím větší je vliv jejich změn na výši daňové povinnosti a potažmo na výši daňového úniku. Při změně o 1 p. b. u sazby daně nebo o 1 % u základu daně, je vliv této změny na hodnotu daňového úniku nižší u nižších příjmů, zatímco s rostoucími příjmy úměrně roste (viz tabulka 4.3).

Tab. 4.3 Výše možného ročního daňového úniku při změně základu daně (v Kč)

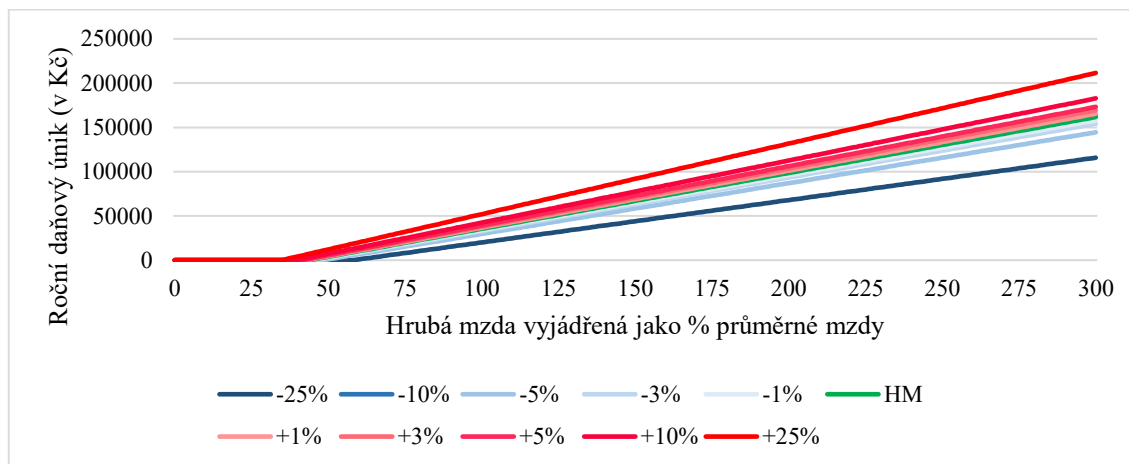
ZMĚNA ZÁKLADU DANĚ	HRUBÁ MZDA VYJÁDŘENÁ JAKO % PRŮMĚRNÉ MZDY					
	50	100	150	200	250	300
-25 %	0	20 085	43 980	67 875	91 905	115 800
-10 %	996	29 670	58 344	87 018	115 854	144 528
-5 %	2 598	32 865	63 132	93 399	123 837	154 104
-3 %	3 239	34 143	65 047	95 951	127 030	157 934
-1 %	3 880	35 421	66 962	98 504	130 223	161 765
ZD = HM	4 200	36 060	67 920	99 780	131 820	163 680
+1 %	4 520	36 699	68 878	101 056	133 417	165 595
+3 %	5 161	37 977	70 793	103 609	136 610	169 426
+5 %	5 802	39 255	72 708	106 161	139 803	173 256
+10 %	7 404	42 450	77 496	112 542	147 786	182 832
+25 %	12 210	52 035	91 860	131 685	171 735	211 560

Zdroj: Vlastní zpracování.

Výše možného daňového úniku se s rostoucími příjmy poplatníka zvyšuje, roste lineárně. Čím vyšší je přitom hrubý příjem poplatníka, tím větší jsou rozdíly mezi

daňovými úniky při různých úrovních základu daně. Vývoj daňových úniků při změnách základu daně je zobrazen v grafu 4.12.

Graf 4.12 Vývoj daňových úniků při změnách základu daně

Zdroj: Vlastní zpracování.

Obdobná situace by nastala také při změně sazby daně, vybrané hodnoty možných daňových úniků jsou uvedeny v tabulce 4.4.

Tab. 4.4 Výše možného ročního daňového úniku při změně sazby daně (v Kč)

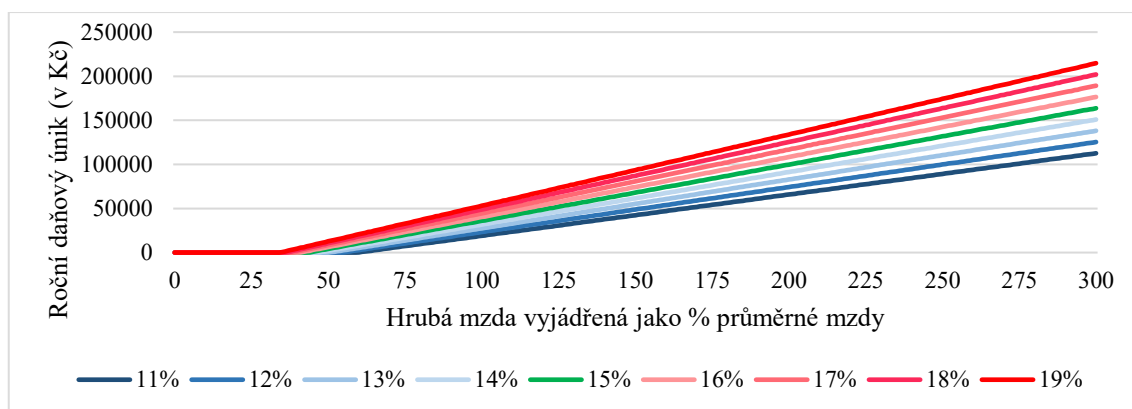
ZMĚNA SAZBY DANĚ	HRUBÁ MZDA VYJÁDŘENÁ JAKO % PRŮMĚRNÉ MZDY					
	50	100	150	200	250	300
11 %	0	19 020	42 384	65 748	89 244	112 608
12 %	0	23 280	48 768	74 256	99 888	125 376
13 %	0	27 540	55 152	82 764	110 532	138 144
14 %	2 064	31 800	61 536	91 272	121 176	150 912
15 %	4 200	36 060	67 920	99 780	131 820	163 680
16 %	6 336	40 320	74 304	108 288	142 464	176 448
17 %	8 472	44 580	80 688	116 796	153 108	189 216
18 %	10 608	48 840	87 072	125 304	163 752	201 984
19 %	12 744	53 100	93 456	133 812	174 396	214 752

Zdroj: Vlastní zpracování.

V případě růstu sazby daně rostou také možné daňové úniky. Je patrné, že při hrubé mzdě poplatníka ve výši průměrné mzdy a celoročně konstantních příjmech, by již při změně sazby daně o 1 p. b. na 16 %, resp. 14 %, došlo ke změně daňových úniků o téměř 4 000 Kč ročně. Při dvojnásobných příjmech by pak změna byla okolo 7 000 Kč a při trojnásobných příjmech okolo 13 000 Kč; tempo růstu by tak zrychlovalo.

Konkrétní vývoj je ilustrován také graficky v následujícím grafu 4.13.

Graf 4.13 Vývoj daňových úniků při změnách sazby daně

Zdroj: Vlastní zpracování.

Je tedy zřejmé, že čím vyšší je příjem poplatníka, tím větší je rozdíl mezi daňovými úniky při různých sazbách daně. Pokud je ovšem dodržena podmínka, že sazba daně je měněna právě o 1 p. b., na výši sazby daně nezáleží. Při stejné úrovni hrubého příjmu poplatníka dojde ke stejnému vývoji hodnoty daňového úniku při změně sazby daně např. z 11 % na 12 % jako při změně z 18 % na 19 %. Změna výše daňových úniků se tak liší u různých úrovní příjmů poplatníka, nikoliv u různých sazeb daně.

Naopak při změně výše slevy na dani, o kterou je upravována až výsledná daňová povinnost, dochází ke změnám daňových úniků vždy ve stejné výši, bez ohledu na hodnotu hrubých příjmů poplatníka. Konkrétní hodnoty možných daňových úniků při vybraných úrovních příjmů jsou uvedeny v následující tabulce 4.5.

Tab. 4.5 Výše možného ročního daňového úniku při změně výše slevy na dani (v Kč)

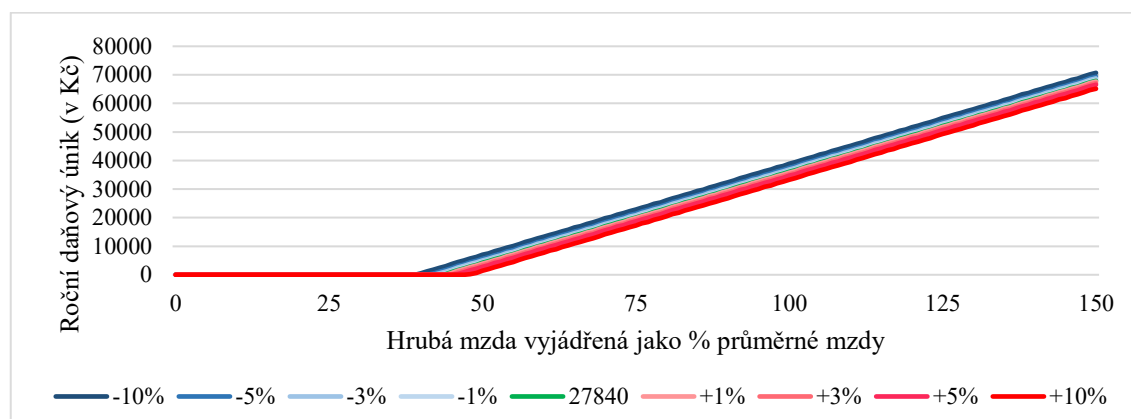
ZMĚNA SLEVY NA DANI	HRUBÁ MZDA VYJÁDŘENÁ JAKO % PRŮMĚRNÉ MZDY					
	50	100	150	200	250	300
-10 %	6 984	38 844	70 704	102 564	134 604	166 464
-5 %	5 592	37 452	69 312	101 172	133 212	165 072
-3 %	5 035	36 895	68 755	100 615	132 655	164 515
-1 %	4 478	36 338	68 198	100 058	132 098	163 958
27 840 Kč	4 200	36 060	67 920	99 780	131 820	163 680
+1 %	3 922	35 782	67 642	99 502	131 542	163 402
+3 %	3 365	35 225	67 085	98 945	130 985	162 845
+5 %	2 808	34 668	66 528	98 388	130 428	162 288
+10 %	1 416	33 276	65 136	96 996	129 036	160 896

Zdroj: Vlastní zpracování.

Při konkrétním hodnotovém vyjádření se výše možných daňových úniků změní o 278 Kč u poplatníků s hrubými příjmy na úrovni průměrné mzdy (celoročně konstantními) při změně slevy na dani o 1 %, bez ohledu na výši příjmů poplatníka. Při změně slevy na dani o 10 %, která přibližně odpovídá změně hodnoty základní slevy na poplatníka mezi lety 2020 a 2021, je rozdíl mezi daňovými úniky ve výši 2 784 Kč ročně.

Lineární vývoj daňových úniků je patrný také z grafu 4.14.

Graf 4.14 Vývoj daňových úniků při změnách slevy na dani

Zdroj: Vlastní zpracování.

Ve výše uvedených situacích byly ilustrovány vlivy změn jednotlivých parametrů daně na výši daňové povinnosti a potažmo také na výši daňových úniků v důsledku změny některého z parametrů daně.

Ve skutečnosti však může dojít ke změně několika parametrů současně, jako tomu bylo např. v roce 2021, kdy byla zrušena „superhrubá“ mzda a zároveň došlo ke zvýšení hodnoty slevy na poplatníka. V této konkrétní situaci se výrazně snížily možné daňové úniky. Zatímco v roce 2020 se mohli daňových úniků dopouštět poplatníci již při měsíčním hrubém příjmu okolo 10 000 Kč, v roce následujícím se tato částka zvýšila na více než 15 000 Kč. Srovnání hodnoty daňových úniků při vybraných příjmech poplatníka je ilustrováno v následující tabulce 4.6.

Tab. 4.6 Výše možného ročního daňového úniku v letech 2020 a 2021 (v Kč)

	HRUBÁ MZDA VYJÁDŘENÁ JAKO % PRŮMĚRNÉ MZDY					
	50 %	100 %	150 %	200 %	250 %	300 %
2020	18 030	60 658	103 287	145 916	188 785	231 414
2021	4 200	36 060	67 920	99 780	131 820	163 680

Zdroj: Vlastní zpracování.

U poplatníků s hrubými příjmy na úrovni průměrné mzdy došlo ke snížení možných daňových úniků z přibližně 60 000 Kč na 36 000 Kč, u dvojnásobku průměrné mzdy ze 145 000 Kč na 99 000 Kč a u trojnásobku z 231 000 Kč na 163 000 Kč. V procentuálním vyjádření tak rozdíly mezi daňovými úniky v jednotlivých letech s rostoucími příjmy klesají, nejmarkantnější jsou právě u nižších příjmů. V absolutním vyjádření však rostou.

Pro přesnější vyjádření by však v tomto případě bylo potřeba rozlišovat příjmy z DPP a DPČ do stanoveného limitu, které ani v loňském roce nebyly při výpočtu daňové povinnosti poplatníka navyšovány o povinné pojistné na „superhrubou“ mzdu a příjmy z pracovních poměrů, které tomuto „navýšení“ podléhaly.

V celé práci byly možné daňové úniky vyčísleny na úrovni jednotlivce. Jelikož neexistuje žádná evidence osob pracujících na dohody konané mimo pracovní poměr a nejsou dostupné ani žádné odhady týkající se počtu uzavřených dohod, lze v podstatě říct, že není jasné, kolik osob je takto zaměstnáno. Z toho je zřejmé, že nelze ani dostatečně přesně vyčíslit hodnotu daňových úniků celkově, určit tedy jejich vliv na státní rozpočet, porovnat je s daňovými úniky z ostatních daní nebo oblastí zdanění. Proto v práci nejsou obsaženy souhrnné údaje, vždy se jedná jen o výpočty na úrovni jednoho poplatníka.

Nakonec je nezbytné upozornit také na to, že v příkladech a analýzách je vždy zobrazován daňový únik způsobený jedním člověkem, na první pohled se tak jeví, že se nejedná o nikterak vysoké částky. Co do výše nelze tyto daňové úniky srovnávat s úniky na DPH nebo daních spotřebních, které dosahují mnohdy i jednotlivě velmi vysokých hodnot. Ve skutečnosti však lze předpokládat, že takto postupuje podstatně více lidí (opět není podstatné, zda úmyslně či z neznalosti), celkově se tak pravděpodobně jedná o mnohem vyšší částky, které unikají ze státního rozpočtu v důsledku vícenásobného uplatnění slev na DPFO ze závislé činnosti.

Zároveň pro zjednodušení a zejména proto, že na základní slevu na poplatníka má nárok každý zaměstnanec, a navíc nemusí tento nárok zaměstnavateli nikterak prokazovat, bylo počítáno pouze se základní slevou na poplatníka. Pokud by však takový poplatník měl nárok na další slevy, nehledě na daňové zvýhodnění na děti, které lze čerpat také jako daňový bonus, výše daňových úniků by výrazně vzrostla i na úrovni jednotlivce.

Přestože cílem této práce bylo kvantifikovat výši daňových úniků vznikajících vícenásobným uplatněním slevy na poplatníka, v této kapitole bude ještě krátce navrženo možné řešení, jak daným daňovým únikům předcházet, či je odhalovat.

Stejně tak jako zaměstnavatel, ani správce daně nemá mnoho mechanismů, jak ověřit, zda poplatník uplatnil základní slevu na poplatníka pouze u jednoho zaměstnavatele nebo ji uplatňoval současně u více zaměstnavatelů, neboť zaměstnanci pracující na DPP a DPČ do určitého finančního limitu nejsou nikde, kromě evidence zaměstnavatelů samotných, evidováni. Toto jednání může být odhaleno pouze v rámci kontrolní činnosti správce daně.

Jako způsob, jak zabránit daňovým únikům vznikajícím z titulu vícenásobného uplatňování slev na poplatníka, ale i dalších slev na dani, jako např. daňového zvýhodnění na děti nebo slevy na manželku při ročním zúčtování nebo při podání daňového přiznání poplatníkem správci daně, lze navrhnout, aby každý plátcе daně měl povinnost zasílat správci daně měsíční přehledy svých zaměstnanců (poplatníků), u nichž při výpočtu daně, resp. záloh na daň uplatňuje slevy na dani. Poplatník by pak byl identifikován pomocí rodného čísla, stejně tak např. děti, na které by uplatňoval zvýhodnění. Toto by se vztahovalo i na zaměstnance pracující na DPP a DPČ, bez omezení výdělku z jednotlivých dohod.

Jelikož plátcі vedou databázi svých zaměstnanců a měsíčně zasílají přehledy vyměřovacích základů a pojistného české správě sociálního zabezpečení, nejednalo by se o výraznou zátěž plátců. Navíc při úpravě stávajících účetních programů, které jsou neustále zdokonalovány a upgradovány, by tyto programy dokázaly příslušné výkazy již přímo vygenerovat k odeslání správci daně.

Správce daně by pak tyto podklady centrálně shromažďoval a ročně zpracovával a vyhodnocoval, zda u jednoho poplatníka nebyla sleva na dani uplatňována duplicitně u více zaměstnavatelů. Při navázání údajů na rodné číslo poplatníka by pak tyto údaje dovedl vyhodnotit i elektronický systém.

Vyhodnocené údaje by pak jednotliví správci daně v rámci své vyhledávací a kontrolní činnosti prověřovali a v případě zjištění, že k vícenásobnému uplatnění slev došlo, by např. po plátcích vyžadovali podání dodatečných vyúčtování DPFO (v době pro vyměření daně) nebo po konkrétních poplatnících podání daňových přiznání (řádných nebo dodatečných). Kromě toho by tyto údaje mohli využívat v rámci daňových kontrol.

5 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo nejprve velmi stručně přiblížit daň z příjmů fyzických osob a problematiku daňových úniků a následně kvantifikovat výši možných daňových úniků na dani z příjmů fyzických osob vznikajících v důsledku vícenásobného uplatnění základní slevy na poplatníka u vybraných typů poplatníků s příjmy ze závislé činnosti.

Ve druhé kapitole byla stručně vysvětlena problematika daně z příjmů fyzických osob v ČR. Nejprve byla definována daňová soustava ČR, následně byla pozornost věnována přímým daním se zaměřením na daň z příjmů, přičemž detailněji byla popsána právě daň z příjmů fyzických osob, a to z hlediska předmětu daně, základu daně, jejího výpočtu apod. V rámci této daně pak byl větší prostor věnován příjmům ze závislé činnosti. Dále byly charakterizovány jednotlivé slevy na dani, které mohou poplatníci uplatnit ke snížení své daňové povinnosti. Na závěr této kapitoly byly popsány rozdíly ve výpočtu daňové povinnosti u příjmů plynoucích z jednotlivých pracovněprávních vztahů.

Třetí kapitola byla věnována problematice optimalizace daně, resp. daňových úniků, vyplývajících ze snahy daňových poplatníků minimalizovat svou daňovou povinnost. Daňové úniky byly charakterizovány z hlediska příčin jejich vzniku, jejich důsledků v mikroekonomickém i makroekonomickém pojetí nebo možností, jak jim předcházet. Zahrnuta byla také oblast daňových úniků vznikajících v důsledku vícenásobného uplatnění slev na dani z příjmů fyzických osob.

Tyto daňové úniky pak byly předmětem čtvrté kapitoly, která byla rozdělena do dvou částí. V první z nich byly kvantifikovány daňové úniky na dani z příjmů fyzických osob u poplatníků zaměstnaných na pracovní poměr a dohody konané mimo pracovní poměr a poplatníků zaměstnaných na více dohod současně, a to v měsíčním i ročním období. Ve druhé části byla provedena analýza citlivosti změny výše daňových úniků na změny jednotlivých parametrů daně, kterými byly základ daně, sazba daně a sleva na dani. Nakonec byla stručně ukázána také změna možných daňových úniků při změně více parametrů daně, a to na konkrétním příkladu změn účinných od 1. 1. 2021. Konkrétní hodnoty daňových úniků pro vybrané modelové situace jsou obsaženy ve shrnutích v rámci čtvrté kapitoly diplomové práce. Závěrem kapitoly bylo stručně navrženo možné řešení, jak daňovým únikům předcházet nebo je odhalovat.

Veškeré daňové úniky v této práci byly kvantifikovány na úrovni jednotlivce, jelikož data, která by ukazovala např. kolik osob v ČR je zaměstnaných na dohody konané mimo pracovní poměr, nejsou dostupná. Proto nebylo možné výši daňových úniků na úrovni celé ekonomiky ani odhadovat nebo kvantifikovat pro konkrétní modelové situace.

Seznam použité literatury

Monografie:

- [1] ELLIOTT, Barry and Jamie ELLIOTT. *Financial Accounting and Reporting*. 16th ed. Harlow: Pearson, 2013. 877 p. ISBN 978-0-273-77817-2.
- [2] HRUBÁ SMRŽOVÁ, P., P. MRKÝVKA a I. TOMAŽIČ. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 528 s. ISBN 978-80-7380-155-7.
- [3] KLIMEŠOVÁ, Ludmila. *Daňová optimalizace*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014. Právo a management. 248 s. ISBN 978-80-87974-06-3.
- [4] KOCINA, Jan. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Čeněk). 358 s. ISBN 978-80-7380-442-8.
- [5] KRAJŇÁK, Michal. *Osobní důchodová daň v České republice se zaměřením na příjmy ze závislé činnosti*. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, 2020. 160 s. ISBN 978-80-248-4405-3.
- [6] KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 276 s. ISBN 978-80-7478-841-3.
- [7] KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 7. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2018. 272 s. ISBN 978-80-7598-165-3.
- [8] MARTINEZ, Jean-Claude. *Daňový únik*. Praha: HZ, 1995. Editio Q. 144 s. ISBN 80-901918-3-5.
- [9] PELC, Vladimír a Petr PELECH. *Daně z příjmů s komentářem 2020*. 18. aktualiz. vyd. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2020. 840 s. ISBN 978-80-7554-277-9.
- [10] PELECH, Petr a Iva RINDOVÁ. *Zdanění mezd, platů a ostatních příjmů ze závislé činnosti v roce 2020*. 28. aktualiz. vyd. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2020. Daně. 431 s. ISBN 978-80-7554-255-7.
- [11] PELECH, Petr a Iva RINDOVÁ. *Roční zúčtování daně z příjmů ze závislé činnosti za rok 2019*. 24. aktualiz. vyd. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2019. Daně. 384 s. ISBN 978-80-7554-243-4.
- [12] RADVAN, Michal. *Daně a správa daní*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 129 s. ISBN 978-80-210-7746-1.
- [13] ŠIROKÝ, Jan. *Základy daňové teorie s praktickými příklady*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Vzdělávání a certifikace účetních. 128 s. ISBN 978-80-7478-785-0.

- [14] ŠUBRT, B., Z. LEIBLOVÁ, V. PŘÍHODOVÁ, et al. *Abeceda mzdové účetní 2021*. 31. aktualiz. vyd. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2021. Práce, mzdy, pojištění. 672 s. ISBN 978-80-7554-305-9.
- [15] VANČUROVÁ, Alena. *Zdanění osobních příjmů*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 452 s. ISBN 978-80-7552-926-8.
- [16] VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2020*. 15. aktualiz. vyd. Praha: 1. VOX, 2020. Ekonomie. 408 s. ISBN 978-80-7598-887-4.

Články ve sborníku z konference:

- [17] BOHÁČ, Radim. Teoretické a praktické otázky českého daňového práva z hlediska daňových úniků a podvodů. In: *Daňové právo vs. daňové podvody a daňové úniky* [online]. Košice, 2015, 380 s. [cit. 2021-02-13]. ISBN 978-80-8152-303-8. Dostupné z: https://www.upjs.sk/public/media/1084/Zbornik_46_1.pdf.
- [18] JANOVEC, Michal. Daňové úniky jako nelegální daňová optimalizace. In: *Daňové právo vs. daňové podvody a daňové úniky* [online]. Košice, 2015, 380 s. [cit. 2021-02-13]. ISBN 978-80-8152-303-8. Dostupné z: https://www.upjs.sk/public/media/1084/Zbornik_46_1.pdf.

Elektronické dokumenty:

- [19] KRESTEŠOVÁ, Martina a Vladislav REZEK. Daňové nedoplatky a daňové úniky. In: *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2013 [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/konference-a-seminare/2013/rok-2013-podzimni-seminar-aktualni-ekono-15118>.
- [20] Česká správa sociálního zabezpečení. *Přehled povinností zaměstnavatele* [online]. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/prehled-povinnosti-zamestnavatele>.
- [21] Daňová kobra. *O daňové kobře* [online]. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.danovakobra.cz/>.
- [22] Finanční správa. *Databáze daňových tiskopisů* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/danove-tiskopisy/databaze-aktualnich-danovych-tiskopisu>
- [23] Finanční správa. *Údaje z výběru daní* [online]. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>.

- [24] Ministerstvo financí České republiky. *Daňová Kobra zachránila státu už téměř 11,7 miliardy* [online]. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2019/danova-kobra-zachranila-statu-uz-temer-1-34898?fbclid=IwAR1aPuv9LYb8D7c3M4Patp2p2_mPpgdiR_4U0Od4vgrd6UpufRJXuKZOU_A.
- [25] Ministerstvo financí České republiky. *Plnění státního rozpočtu ČR za leden až prosinec 2020* [online]. [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/pokladni-plneni-sr-40434>
- [26] Ministerstvo práce a sociálních věcí: Tiskové zprávy. *Co se mění v roce 2021? Novinky Ministerstva práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/18_12_2020_TZ_Co_se_zmeni_o_d_1_1_2021.pdf
- [27] Portal.POHODA.cz. *Jak vyřešit neoprávněně podepsané prohlášení k dani?* [online]. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/dan-z-prijmu/jak-vyresit-neopravnene-podepsane-prohlaseni-k-dan/>.

Ostatní:

- [28] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.
- [29] Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>.
- [30] Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-280>.
- [31] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586>.

Seznam zkratek

ČP	Čistý příjem
ČR	Česká republika
ČSFR	Československá federativní republika
D	Daň
DPČ	Dohoda o pracovní činnosti
DPFO	Daň z příjmů fyzických osob
DPH	Daň z přidané hodnoty
DPP	Dohoda o provedení práce
DZD	Dílčí základ daně
EET	Elektronická evidence tržeb
ETR	Efektivní sazba daně
EU	Evropská unie
HP	Hrubý příjem
NČZD	Nezdanitelná část základu daně
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PP	Pracovní poměr
SP	Sociální pojistné
ZD	Základ daně
ZDP	Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.
ZP	Zdravotní pojistné

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevydělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 23. 4. 2021

Mgr. Bc. Kamila Kempná

Seznam příloh

Příloha 1 Výpočet daně z příjmů fyzických osob

Příloha 2 Tiskopisy k dani z příjmů fyzických osob

Příloha 3 Tabulky s výpočty ke čtvrté kapitole diplomové práce